

VÄSTGÖTA BYGDEN

Tidskrift för hembygdsarbete, natur- och kulturminnesvård utgiven av Västergötlands Hembygdsförbund

Välkommen att läsa Västgötabygden!

Tycker du att tidningen är läsvärd,
prenumerera gärna!

Ett årsabonnemang kostar, från 2022 = 160 kr.

Vid minst 10 ex. (i samma beställningslista)
rabatteras priset till 140:-/ ex.

Listan skickas till Västergötlands Hembygdsförbund,
Box 82, 532 21 SKARA

E-post: kansli@vhbf.se

Avgiften erläggs på en inbetalning till Västergötlands
Hembygdsförbunds bankgiro 378-5383.

Redaktionskommittén

VÄSTGÖTA BYGDEN

OBS! Kopiering av sid 1-32 till andra hemsidor förbjuden.

Tidskrift för hembygdsarbete, natur- och kulturminnesvård utgiven av Västergötlands Hembygdsförbund
Nr 1 Årgång 77 2022

Mariestads historia – Årets Hembygdsbok. Glad vinnare: Åke Möller, Mariestad. Utdelare är Owe Norberg. Arrangörer: Sveriges Hembygdsförbunds lokalhistoriska råd tillsammans med Ullervad-Leksbergs Hembygdsförening och Västergötlands Hembygdsförbund. Läs mer om detta på sidan 16. Foto: © Monika Moberg Kilefors.

HKH Kronprinsessan Victoria
Västergötlands Hembygdsförbunds beskyddarinna

Bilden ovan är tagen vid Kronprinsessans vandring i
Västergötland i september 2017.

Kungliga Hovstaterna

Foto: Raphael Stecksén, Copyright: Kungahuset.se

Innehåll

Hembygdshälsningar från Lena, ordföranden	3
Tankar i tiden, Jan-Olof Berglund.....	4
Botaniska – i hjärtat av Göteborg	6
Stockbåtsmuseum i Älgårås	7
Skickligt hantverk i Gudhemsbygden	8
Stockbåten äldre än Vasaskeppet!	8
Kulturelle Håkansson slår vakt om västgötskan ...	9
Gårds- och hembygdshistoria i Lived	10
Tankar från bögda	11
Nyttan av en hembygdsförening	12
Invigning i Tråvad.....	13
Långdansen med Arnborg	14
Årets förening i Sjuhärad	15
Grattis Åke Möller till utmärkelsen	16
Dicksons Vikaryd.....	18
Harald gav ut Tidevarv.....	19
C J Ljungström, fornforskare.....	20
100-årsjubileum planeras i Åsle, Mularp, Tiarp ..	21
Mycket läsvärt från gamla staden Skara	22
Vårt kyrkliga arv i ny dimension	24
Ge gärna en gåva till Tengelandsfonden	25
Jaegers Tablettfabrik i Timmele	26
Textilstaden Alingsås	29

Redaktör och ansvarig utgivare:

Monika Moberg Kilefors, Norra Bergvägen 16 B,
541 32 Skövde. Tel: 070 64 25 670.

E-post: redvastgotab@gmail.com

Tryck: Åtta.45 Infomedia, Alingsås 2022.

Sex nummer per år med utgivning i slutet av februari,
april, juni, augusti, oktober och november.

Manus senast: 10/1, 10/3, 10/5, 10/7, 10/9 och 10/10.

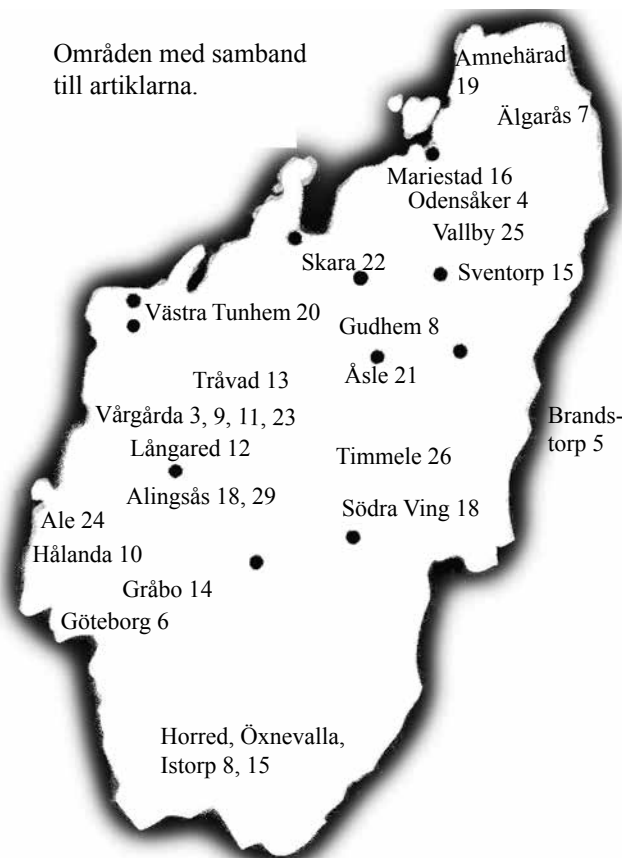
ISSN 0346-4954   www.hembygd.se/vastergotland

VÄSTGÖTA- BYGDEN

Tidskrift för hembygdsarbete,
natur- och kulturminnesvård.
Medlemstidskrift för
Västergötlands Hembygdsförbund
Årgång 77
Utkommer med 6 nummer per år
Avgift 2022 160:-

Områden med samband
till artiklarna.

Helt ideellt

Vår tidning är ganska unik. Vi som gör tidningen jobbar helt ideellt. Vi är en redaktionskommitté på sju personer som träffas ett par, tre gånger per år och har samråd om innehållet. Dessutom har vi några fler som är knutna till redaktionen. Se sidan 31.

Vill du prenumerera eller har en adressförändring, ring till Eva Mann, telefon 0512-105 50, kontorstid på torsdag 9–15 eller e-post: kansli@vhbf.se

I det här numret är vi 28 skribenter och fotografer som hjälpts åt. Ingen av oss får något arvode, vi gör det för att glädja andra och oss själva.

Du är också välkommen som medarbetare!

Nytt år med hälsningar från Lena

Nytt år, nya möjligheter, ny verksamhetsplan. Mycket är nytt när det blir ett nytt år, men jag tänker att det också är mycket som fortsätter som vanligt. Och visst är det skönt? Att det finns en vardag, att saker är givna och nästan rullar på per automatik. Att inte allt behöver läras om och tänkas om, utan bara fungera som vanligt. Och hur dessa båda kan kombineras. Det tänker jag att vi gjort med många saker och företeelser nu under pandemin. Vi i hembygdsrörelsen ses kanske ofta som traditionella, som sparar på äldre saker och håller fast vid det gamla. Stämmer det? Jag tänker att vi på olika sätt vill ta med oss det som varit in i det som komma skall. Men att vi också anammar nya tekniker, nya sätt att umgås och ha möten, och att vi visar föremål digitalt, ställer om verksamheten och hänger med i tiden.

Verksamhetsplan

Den verksamhetsplan som stämman antog i höstas, grundar sig till stora delar på de tankar och klokskaper, som vi i styrelsen fick till oss vid den rundringning vi gjorde i januari 2021 till våra medlemsföreningar. Nu är det således dags för oss att jobba med de sex målområden vi fått i uppgift att lägga vårt fokus på. Rundringningen, som vi gjort repris på under januari i år, är vägledande och väldigt viktig för oss. Vi får en samlad bild av vad som görs i våra västgötska hembygdsföreningar, vad som är viktigt, vad som saknas, vad vi skall jobba med, för att flytta med oss hembygdsrörelsen in i framtiden.

Enkäter

Något som också är viktigt, är att faktiskt ta sig några minuter och svara på de enkäter som kommer ut till oss som rör vår verksamhet. Sveriges Hembygdsförbund brukar skicka ut sin enkät under december månad. Den ger inte bara svar på hur stor och engagerande hembygdsrörelsen är nationellt, utan även regionalt, landskapsvis men även kommunvis. Den är viktig för oss, då den ger oss siffror på vår verksamhet. Hur många timmar som läggs ner i ideellt arbete, hur många besökare som lockas till våra arrangemang osv. Den brukar

Nu är tulpantiden här.
Foto: Privat.

Lena Gustafsson,
ordförande i
Västergötlands
Hembygdsförbund

visa på imponerande siffror. Underlagen från enkäten används i kontakter med olika samarbetspartners såsom exempelvis Västra Götalandsregionen. Enkäten som handlar om Digital samlingsförvaltning ger underlag som är viktiga när vi lyfter frågorna kring just detta. Hur jobbar vi i föreningarna med detta idag? Vilka verktyg använder vi oss utav? Detta är en viktig fråga för oss alla, för att faktiskt kunna få med oss våra olika samlingar in i framtiden på ett tryggt och genomtänkt sätt.

Kurser och information

Jag skulle också vilja tipsa er om att kika in på Sveriges Hembygdsförbunds hemsida. Där hittar ni ett stort utbud av kurser och information som gäller för våren. Om man har facebook och gillar byggnadsvård finns en sida som heter SHF Byggnadsvård att följa. Titta även gärna in på Prisma VG's hemsida, där finns ett fint utbud som är avsett för oss i hembygdsrörelsen. Självt gick jag deras guideutbildning i höstas, vilken jag tyckte var jättebra.

Stämma i Bollebygd

Vi planerar just nu för en fysisk stämma i Bollebygd i mitten av maj. Men, så som det har varit nu några år, kan vi inte vara för säkra på att det så ska bli. Kanske blir det en digital stämma för tredje året i rad. Men det får vi återkomma om.

Nu, ska jag inte skriva mer för denna gång. Ser fram emot att vända blad och läsa om allt spännande som sker ute i vårt härliga landskap!

Ha det gott och ta hand om er!

Lena Gustafsson

Tankar i tiden

– hur möter vi framtiden?

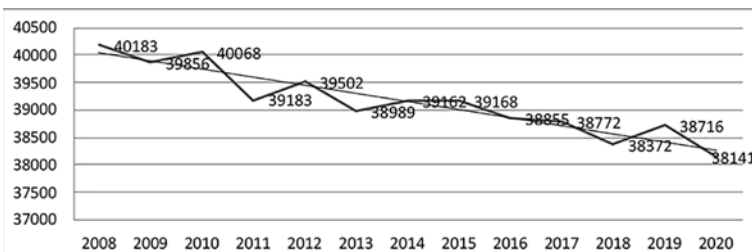
Tankar i tiden är för mig oräkneliga med mycket olika innehåll, men dessvärre är, att sekunden efter de passerat har de också glömts bort.

Men, något som hänger kvar i tanken är den kommuniké som SHF släppte för ett par månader sedan. Det meddelades i media drastiskt minskade medlemsiffror inom hembygdsrörelsen på riksplanet. I samband med detta hörde både lokaltidningar och Lokalradion av sig om läget för Västergötlands Hembygdsförbund..

Javisst, är det så, men det uppgavs att minskningen tillskrevs pandemin som huvudsaklig orsak! Det var också rätt – men endast till en liten del enligt min åsikt.

Med eget intresse har jag följt ett antal anslutna föreningar och därmed medlemsiffrorna inom VHBF sedan 2008 fram till årsskiftet 2020–21 och trenden är klart vikande för varje år. Det är dock stor variation mellan föreningarna, ett mindre antal har ökat rejält, men för den stora mängden minskar siffrorna.

Som illustration visas ett diagram över föreningarnas medlemsiffror som är anslutna till VHBF.

Som framgår av diagrammet är det inte någon drastisk minskning vid utgången av 2020 mot tidigare. Antalet var ungefär lika mycket första hälften av 2010-talet. Men, på tolv år är det en minskning med drygt 2000 medlemmar eller mer exakt 5,1 procent. Det ska bli intressant att ta del av antalet vid årsskiftet 2021–2022.

***Och, då kommer min Tanke i tiden!
Vad beror detta allra mest på?***

Försöker jag ange en enda orsak är jag verkligen ute ”på djupt vatten”. Det är inte möjligt att göra, eftersom föreningarna är så väsentligt skilda i strukturer och verksamheter gentemot varandra. Det beror mycket på historiken, storleken, belägenheten och givetvis hur öppen verksamhet som bedrivs. Är det ”bara” en styrelse som har några få årliga möten med få aktiviteter

för den relativt seniorbetonade medlemskåren? Eller, är det en förening som har publika arrangemang, och som också deltar i samhällsdebatten, ordnar aktiviteter för ungdomar, har kontakter med skolor etc ?

Vad är orsaken?

Varför dra upp detta? Jo, för att belysa och beskriva vidden och komplexiteten inom hembygdsrörelsen.

Har hembygdsrörelsen i allmänhet följt med samhällsutvecklingen i dess allt snabbare takt med förändringar som ny teknik, befolkningens förändrade fritidsintressen, arbets- och familjeförhållanden etc? Det är storartade insatser som gjorts och görs, men vad kan vi göra för att förnya hembygdsrörelsen?

Jan-Olof Berglund.

Vad är en rubank för våra barnbarn?

En stor del av medlemskåren är i senioråldern, och flertalet föreningar bildades på 1960- till 70-talet. En mindre del avsevärt tidigare, flera har haft 100-årsjubileum och några bildades senare. Vi som nu är i senioråldern, även våra företrädare samlade in föremål till föreningen som då var av intresse från vår mor- och farföräldrageneration, mycket från slutet av 1800-talet och framåt till industriepoken med masstillverkning som tagit över ”hantverksskapandet”. Vi tycker att det fortfarande är ytterst intressant och att det speglar vår egen nostalgiska bild av tidigare leverne i samhället. Vi hänger upp plogar, harvar, rubankar, baktråg och spinnrockar i våra hembygdsgårdar. Men, har våra barn och barnbarn samma sätt att se och uppleva sådant här då de kanske inte ens vet hur sakerna använts?

Har föreningarna ändrat sin struktur sedan starten? Kanske – en del följer med tiden medan vissa lever kvar i idealet som det en gång var.

Är det fel? Nej, knappast, men frågan är om hembygdsrörelsen är tillräckligt attraktiv eller intressant för att en medlem ska vilja ansluta sig till en förening som inte har så mycket mer att vinka med?

***Vart vill jag komma med mitt resonemang?
Enkelt uttryckt – något behöver göras!***

Det absolut enklaste är att vi fortsätter som hittills och medlemssiffrorna fortsätter minska för varje år.

Eller finns det andra alternativ? Ja, den frågan har jag inte något bra svar på utan lämnar den vidare till vår medlemskår att ta ställning till.

Så har vi då allrii gjort förut!

Varje förening och varje medlem behöver ta en ordentlig funderare, dvs. vända och vrida på vad som kan göras. Hur blir vi mer attraktiva för allmänheten? Hur förändrar vi föreningarnas ofta inneslutna och undanskymda roll till en mer öppen och utåtriktad position i samhället?

Varför inte ta in personer i styrelser och arbetsgrupper med en blick för det som är ”nytt och medskapande”? Så kan underlag skapas för att planera varliga och tidlösa förändringar i stället för eventuella nya medlemmar med friska idéer ska mötas av uttrycket ”då går eente, så har vi allrii gjort förut”.

Det sista är utan tvekan bästa vägen att minimera medlemsantalen.

Nu kan tyckas att det här var en riktig klagovisa och frågan ställs med rätta – vad kan förbundet göra?

Dialog om framtiden

Samtliga VHB:s funktionärer bidrar med helt ideella krafter till förbundets verksamhet. Och vi sitter sannolikt med samma bekymmer i var sin lokala hemmaförening. Vi har därmed i dagsläget ingen undermedicin att skriva ut.

Alltså behöver vi hjälpas åt såväl med frågeställningarna som att få råd och tips från lokalföreningarna. Det ger underlag för fortsatt dialog mellan förbundet och lokalföreningarna – kanske kan det resultera i något bra som vi kan tipsa vidare om.

Glöm heller inte vad t ex studieförbunden har i sina program.

Med förhoppning att ni i föreningarna hör av er till förbundet!

*Jan-Olof Berglund
vice ordförande
Västergötlands Hembygdsförbund*

*Livet är som att cykla, för att hålla balansen
måste du fortsätta framåt*

Albert Einstein

Hembygden på facebook

Brandstorps hembygdsgränd.

Foto: Katarina Carlsson.

Ett tips att enkelt nå ut till allmänheten, förutom en aktuell hemsida, är att bilda en facebook-grupp för sin förening. Där kan såväl medlemmar som allmänhet läsa vad som arrangeras under året. Ett bra och informativt exempel är Brandstorps Hembygdsförening, som har en mycket livaktig fb-grupp med 413 medlemmar enligt en notering i mitten av januari 2022.

Ordförande är Katarina Carlsson. Här kan man ta del av vad som händer i föreningen och det är inte lite.

Katarina skriver bl a den 27 november 2021: ”Årets julmarknad var mycket trivsamt! Lite snö, många besökare, fina saker att köpa, gott fika vid brasan, korv i julpyntat stånd och tomte som tittade ut ur trätältet då och då.

Allt funkade jättebra! Tack alla som visade och sålde! Tack alla som hjälpte till!”

Det låter mycket positivt! Under sommaren 2021 har det serverats kaffe och ordnats promenader och torpvandringar för att nämna något av allt som den aktiva föreningen anordnar.

Skivor till kaffet inbjöds det till i Brandstorps Hembygdsgränd i början av september med begränsat antal platser pga pandemin.

En kulturvandring gjordes i september på Alvasjö med Anna-Maria Claesson, Thomas von Essen och Agneta Hedengran som guider.

Allt arbete med renoveringar och byggnation redovisas också i den här gruppen plus mycket annat.

Monika Moberg Kilefors

Botaniska i hjärtat av Göteborg

– ett riktigt smultronställe

På västra sidan av landskapet Västergötland, har vi ett riktigt smultronställe – Botaniska trädgården i Göteborg. En grön oas i hjärtat av storstaden. Den ligger i stadsdelen Änggården i Göteborg, på egendomen Stora Änggården, vilken är känd från 1600-talet. Botaniska invigdes den 8 Juli 1923 i samband med Jubileumsutställningen, men trädgården ansågs inte vara klar före år 1948. Botaniska omfattar 175 hektar. Där ingår Änggårdens naturreservat, där Botaniska bl a har sitt Arboretum, dvs. träd- och busksamlingar, där du kan vandra hela året, ta en promenad till Håberget där du får en storslagen utsikt. Många sammanhängande planteringar finns efter vandringsgångarna.

Här ska finnas över 16 000 olika arter i Botaniska. 4 000 arter odlas i trädgårdens växthus, som inrymmer Sveriges största orkidesamling. Där är det en fröjd att gå och njuta.

Idag står Västra Götalandsregionen som ägare.

På ett år besöks Botaniska av över 600 000 personer. Det är en underbar oas i storstaden där du kan vandra och ”turista” bland ”blommor och blader”. Alldeles gratis är det också, vill man ge ett litet bidrag är de tack samma, då det kostar att driva denna pärla. Men Botaniska är inte bara trädgård, utan även kultur och vetenskap. Internationella konstnärers verk finns i klippträdgården och längs gångarna. Inom forskningen undersöks växternas mångfald, släktskap och utveckling. De bevarar också utrotningshotade arter, och de tar emot 10 000 elever varje år. De har ett nära samarbete med

Blå tidig dvärgiris.

I växthuset blommar under februari drakblomman. Den kallas också för det vanvördiga ordet svinrumpa.

Göteborgs Universitet, där de är en del av olika diverse bioteststudier. Nu i början på året finns det många tidiga växter att beundra. Kejsarolvon blommar på bar kvist, julrosor i olika färger har blommat sedan januari. Små hyacinter, olika slags krokus, scilla, snödroppar, iris i olika nyanser sticker upp och strävar efter ljuset och solen.

Botanisk tidig lila crocus.

I mitten av februari brukar inne i växthuset drakallan blomma. Blomman kallas vid det vanvördiga namnet Svinrumpa. Den sprider en odör omkring sig, som luktar ruttet kött. Lukten är till för att locka till sig insekter för pollineringen. När man strövar i parken träffar man på olika statyer både av Karl Milles, Gunnar Nilsson, Eva Lange för att nämna några. Botaniska har guidade visningar och olika arrangemang allt efter årstiderna.

Sist i april då körsbärsträden slår ut, firar de Hanami, de japanska körsbärsträden blommar. Har man inte med sig egen picnickorg, finns det ett fint kafé och restaurang att besöka. Vila benen samtidigt du äter något gott, kan det bli bättre? I parken finns det många soffor där du kan sitta och njuta av blomprakten och stillheten eller bara titta på folk.

Vid ingången ligger Floras Rike, det är en botanisk butik där du kan finna växter, fröer, och lökar, som kanske inte finns i den dagliga handeln. På övervåningen hittar man information om trädgårdar och utställningar. Ja, man kan återkomma många gånger under året och följa odlings- och växtsäsongen.

Till slut, tänk en sådan oas mitt i storstadens støj. När du vandrar här, hör du inte allt buller och stök – man är i sin egen ”botaniska bubbla”.

Text och foto:
Ingrid Zackrisson

Stockbåtsmuseum i Älgarås

Bålerudsgården i Älgarås. Det nyinvigda stockbåtsmuseet till vänster.
Foton på denna sida: Älgarås Hembygdsförening.

Invigning av nytt museum i Älgarås

Söndagen den 8 augusti 2021 invigdes det nya stockbåtsmuseet i Älgarås i strålande solsken och med god uppslutning av ortsbor och tillresande. Västergötlands Hembygdsförbunds vice ordförande Jan-Olof Berglund förrättade invigningen och Mariestads dragspelsklubb underhöll med musik.

Älgarås scoutförening har under många år haft i sitt förvar en unik samling stockbåtar vilka senare har skänkts till Älgarås Hembygdsförening och nu har fått ett eget museum vid Bålerudsgården i Älgarås.

Arbetet med byggnaden har skett i samarbete med Institutionen för kulturvård vid Göteborgs universitet och dess filial i Mariestad som bland annat bedriver utbildning i byggnadsvård.

Stenarna som konstruktionen vilar på, virket och det enkupiga takteglat kommer från den närliggande bygden och allt är monterat utan spik eller skruv. Trädymningar av ek har använts istället. Stolpverkskonstruktionen baseras på gammal engelsk byggnadsteknik eftersom Rupert Newman från England vid tillfället arbetade som lektor i Mariestad. Stommen restes hösten 2019 av andraårselever och tredjeårselever lade sedan tak och satte panel. Museet har vägg på två sidor men är för övrigt öppet.

Jan-Olof Berglund, vice ordförande i hembygdsförbundet, vid invigningen av stockbåtsmuseet i Älgarås.

I taket kan den historiekunnige som kan sin futhark, runskriftens alfabet, läsa hantverkarnas namn i runskrift.

Stockbåtar är ett urgammalt sätt att använda skogens resurser för att tillverka enkla båtar av urholkade trädstammar med hjälp av yxa och eld. Båtarna har hittats i sjöar i olika delar av socknen och i en av dem hittades ett mynt från 1600-talet inkilat, troligen för att bringa tur och fiskelycka.

*Ann-Britt Westerberg
Älgarås Hembygdsförening*

*Människor säger att ingenting är omöjligt.
Men jag gör ingenting varje dag*

Nalle Puh

*Stirra dig inte blind på en stängd dörr,
det kan finnas en öppen dörr bredvid.*

Nalle Puh

Skickligt hantverk i Gudhemsbygden

I Jättene fick Gudhemslever möta en lurblåsande jätte. Foto: Hans Menzing

Östra Tunhems store snickarmästare på 1900-talet hette Frans Olsson. Han var mycket skicklig möbelsnickare, och det finns nog fortfarande många möbler i bygden

som tillverkats av honom. Men inte ens han kunde leva på enbart möbelsnickeri. Han gjorde möbler på vintern men arbetade som byggnadssnickare sommartid.

Lars-Erik Kullenwall berättar om honom i Års-Axet 2021, medlemstidning för Gudhemsbygdens Hembygdsförening, och visar en rad vackra möbler på bild, några i den egna släkten. Konsthantverk framställdes också i Torbjörntorp dit slöjdläraren Lennart Andersson flyttade som pensionär. Karl-Erik Tysk berättar och visar bilder. Och kanske kan man räkna jätten med sin lur som kallar samman bygdens folk utanför smedjan i Jättene till konsthantverken, även om det väl mest är ett skämt. Om det berättar en rad Gudhemslever som varit där på skolresa.

Men allt kunnigt folk stannade inte hemma. Levin Fast från Friggeråker hamnade i Rockford, USA, som företagsledare. Gudhems kungsgård, Kullagårdens Svets & Smide och historien om Rosenlund på Forentorp hör till de många intressanta platser och människor som presenteras i denna läsvärda skrift på 84 sidor.

Hans Menzing

Stockbåten äldre än Vasaskeppet!

Stockbåten i Öxnevalla

För 60 år sen togs stockbåten upp ur Lillasjö i Öxnevalla. Men det var först nu i oktober 2021 som det togs en kol-14-analys. Svaret blev att den är från mitten av 1400-talet. Stockbåtar har använts från stenåldern fram till 1800-talet. Men det är inte så många som är åldersbestämda eller forskade omkring över huvud taget.

Den togs upp av medlemmar i Öxnevalla JUF och sen förvarades den i fähuset vid ryggåsstugan Kärleken.

Arkeolog Evan Skole tar ut prov för kol-14-analys. Foto: Lars-Göran Bengtsson.

För några år sen övertogs torpet Kärleken av Horreds, Istorps och Öxnevalla Hembygdsförening. Arkeologen Evan Skole, som är sommarboende i Istorp, tillfrågades om båten. Han blev väldigt intresserad och har varit till stor hjälp. Evan har tillsammans med marinarkeloger funnit att dymlingarna, träpluggarna, på båtens sidor är lite originella. Där har man troligen kunnat fästa så kallade stänkbord, som har gjort att det gick att klara mer last.

Medlemmen Margareta Karlsson i Öxnevalla minns när hon som barn kunde se båten i sjön, om det var kärnis. Hon hade hört talas om att man kunde göra smycken av sjödräkt ek och fantiserade om hur många smycken det kunde blivit.

Båten är nu flyttad till hembygdsföreningens museum i Horred och kan visas vid sommarens Öppet-hus-veckor eller för grupper som kommer på besök.

Ingbrit Gunnarsson

Horreds, Istorps och Öxnevalla Hembygdsförening

Kulturelle Håkansson slår vakt om västgötskan

– Nu ä la hann ännu veli, det skulle Håkansson säkert säga om han finge läsa dessa rader. Men det struntar jag i, det Håkansson skriver är rena rama kulturen. Ett viktigt försvar för ett kulturarv som håller på att försvinna. Våra invandrare har problem med språket, men deras problem är att kunna på ett bra sätt lämna det egna språket för att kunna göra sig förstådda på god svenska. Vårt problem är det motsatta, vi har inga problem med svenskan men håller på att glömma vårt eget språk: Västgötskan.

Kulturinsats

Om ni undrar så är Håkansson en flitig tidningsskribent som brukar berätta om vardagens glädjeämnen och bekymmer i olika lokaltidningar. Han började i Falköpingstidningen och nu gläder han läsarna av Alingsåstidningen. Han bor i Asklanda utanför Vårgårda nämligen, och egentligen heter han Leif Brunnegård.

Han tänker förmodligen inte ens på vilken kulturinsats han gör med sina lättsamma funderingar även kring vardagens tunga händelser. Han skriver nämligen på ett snart utdött språk. Han gör det dessutom på ett lättläst sätt, hans västgötska är lätt att förstå. I alla fall för alla som varit västgötar ett tag. Frågan är om dagens ungdomar alltid hänger med.

Underfundigt

Ännu fler Tankar frå bögda skrevet utå Håkansson heter hans senaste bok, utgiven på eget förslag, Asklanda Ekehagen, 447 93 Vårgårda. Den är på nästan hundra sidor och bjuder också på bilder av Leif, men också på mycket västgötskt underfundiga konstverk av Börje Brorson.

Förr kunde vi västgötar samlas för att njuta av västgötska vid besök av Västgöta-Bengtsson och andra vårdare av vårt väna språk. Idag är nog Håkansson rätt

Så häringa tror Börje Brorson att då geck te på en bonnauktion.

ensam om att slå vakt om västgötskan i skrift och tal, han har gett ut tre böcker vid det här laget plus en CD. Dessutom brukar han resa ut för att underhålla, har jag förstått.

Västgötsk vardag

Boken innehåller kloka ord om vardagen på västgötsk landsbygd, men det verkligt värdefulla är att allt berättas på västgötska. Med humor och känsla för det som så snabbt håller på att försvinna. Så tyvärr är det svårt att plocka ut speciellt tankvärda och roliga avsnitt. Det måste läsas i sitt sammanhang så ni får nog köpa boken. Här får man ta del av mycket tankvärt i vardagen, men det viktiga är språket. Vi äldre förstår det ännu, men jag är rädd att mina barnbarn inte skulle förstå mycket. Och det är ju fruktansvärt trist. Västgötskan är verkligen värd att bevara.

Så vi bör alla ge Håkansson vårt stöd.

Hans Menzing

Tips från ArbetSlivsmuseer

Den 22-24 april är ArbetSams medlemmar varmt välkomna till Museidagar med årsmöte 2022.

Tema: Hållbara samlingar.

Orter: Nyköping och Oxelösund

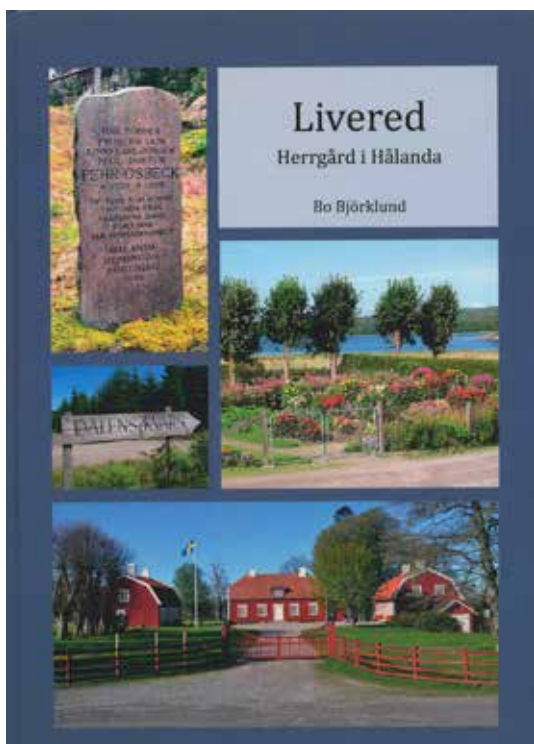
Värdmuseum: Sörmlands museum

Invigning av riksantikvarie Joakim Malmström

*Goda vänner är som stjärnor.
Du ser dem inte alltid,
men du vet att de alltid finns där.*

Christy Evans

Gårds- och hembygdshistoria i Livered

Livered – Herrgård i Hålanda. Författare: Bo Björklund. Förlag Acta Risvedensis. Tryck: Livonia Print 2021. ISBN 978-91-527-0615-2

”Ett syfte med den här boken har varit att sätta in de enskilda gårdarnas, torpens och människornas öden i ett sammanhang och att bidra till att skapa en förståelse för den faktiska utvecklingen. Ett annat syfte har varit att belysa de transporter som under nästan tusen år pågick mellan Götaälvsomådet och det inre av Västergötland förbi Livered” skriver Bo Björklund i förordet till sin vackra och mycket läsvärda bok – Livered, Herrgård i Hålanda.

I mitten av 1800-talet bodde det 450–500 personer på Livered. I början av 2000-talet hade antalet minskat till ett tjugotal personer.

Spännande historia

Kända namn som förknippas med Koberg/Livered är Gripenstedt, Alströmer, Sahlgren och Silfverschiöld. Herrgården Livered tillhör idag Koberg, tidigare Gräfsnäs.

En sagesman säger om friherre Niclas Silfverschiöld (1934–2017) att ”husbon's öga gör hästen fet”. Ett gammalt uttryck som tolkas som att tillsyn och omtanke skapar välstånd.

Alla gårdar och torp som var i bruk på 1900-talet finns med. Mauritzberg, Råhagen, Karstavik, gårdar och torp vid Dalens damm med flera beskrivs.

Linnélärjungen Pehr Osbeck

Osbeck var född 1723 på torpet Oset under Livered. När han vallade getter vid herrgården tog familjen Olbers på Livered sig an honom, och han fick tillsammans med deras barn undervisas av en student från Skara. Efter skoltiden i Göteborg reste han till Uppsala, där han studerade botanik för Carl von Linné. 1750–1752 reste han med ostindiefararen prins Carl till Kina och Java. Om denne Pehr Osbeck finns mycket spännande att läsa i ett särskilt kapitel.

Westins bilder

1921 fyllde friherre Otto Silfverschiöld, Koberg, 50 år. Inför födelsedagen fotograferade Johan Westin i Sollebrunn alla byggnader under Koberg, varav Livered är en del. En kulturskatt, som presenteras i boken.

Släktforskning

Släktforskaren Marianne Andreasson har bidragit med forskning om arrendatorer, gårdar och torp, där samma släkt stått som arrendatorer i tre till sju generationer. I kapitlet Generationer och släktkedjor redovisas 31 gårdar och torp där familjerna bodde i flera generationer. Det bildades släktkedjor inom Livereds gränser som knöt familjerna till varandra. Vid cirka två av tre giftermål var båda kontrahenterna från Livered. Det fanns ett uttryck som sa: ”Dom gick över gärsgårn för att hämta sin fru”.

Berättelser

I detta kapitel berättas om allt från jordbrukets industrialisering till postdiligers. Affären i Mauritzberg handlade med ägg och dess första ägare var Jöns Mauritzson. Hans dotter Tekla tog över affären, och genom att köra runt och samla in äggen i särskilda transportlådor knöt hon kunderna till sig och slapp risken att få in för gamla ägg. Mauritzbergs affär bidrog även till att folk skaffade fler höns.

Bo Björklunds bok Livered – Herrgård i Hålanda är i stort format. Den är på 300 sidor och med 500 bilder, varav många är mer än 100 år gamla.

Monika Moberg Kilefors

Mopeden ble inte nôka nöckater harv

Kvettot sa va rättskaffens, sa bonnen. © Bild Börje Brorson

I blann grunnar ja på vecka skellnad dä ä på pängas värde nu å när ja växte upp. Ena flaska sökerdrecka kunne en köpa i boa för tjuge öre, å en kunne få en tablettask för en tjugefemöring. Di små kålera kôsta två öre å di lite stôrre kôsta fem öre. Mi första löning feck ja 1950, då feck ja sju å sjuttisju um dan. Dä va redit betalt för en skolepajk.

Tankar frå bögda ...

I ett stationssamhälle utmä Stambana hade dä blett en nur ägare te kläaffärn. När en gjole affär mä den gamle handlarn va dä gevet att en sulle pruta. Men dä geck inte mä den nue, dä va fasta priser. I samhället fanns en gubbe sum va slängder mä å hetta på lite olvänninger. En da då han satt på cafét mä nôka andra gubba, frågte han um di vesste va dä ä för likhet på den nue klähandlarn å en katt. Gubba grunna men kom inte på nôket bra svar. Då kom svart: Bägge skiter i rabatten.

Ena tia räckte långt

En utå mina lekkamrater berätta för mäk för nôket år sen, att han feck tie kronor i vekepeng när han växte upp. Så berätta han hur han förvalta sett kapital. På lör-dan va vi nôka stöcken sum åkte mä taxin te stan å geck

på bio. Ätter bion geck vi te kôrvaschappet å köpte en special, dä va en kôrva mä brö å petätamos. Sen åkte vi hem igen. Skjussen kôsta två å femti, bion två å femti, å kôrven två å femti. Då hade ja två å femti kvar å dä räckte gött å väl resten utå veka, berätta han.

Karlsson va umtänksammer

Dä va mö bätter i affärerera före datorns ti finns dä fôlk sum töcker. Nu för tia skriver datorn ut på kvettot precis den vara en köpt. Fôrr i tia kunne en få kvettot anpassat te deklaration. Um dä sto rätt sôrtens varer på kvettot va dä avdragsgillt i deklaration å skatten ble mindre.

Ena historia sum ja hûgar ägde rum i en järnaffär. På den tia sålde järnhandlarn allt en behövde utom mat. En bonne åkte in te järnaffärn för å köpa en moped te pajken sum föllt femtan år. När far å son valt ut en lämplier moped, geck di mä järnhandlarn in på kontort för å gära upp affärn. Då fråga järnhandlarn, sum va servicinriktader, um han sulle skriva Nöckater harv på kvettot, i stället för Moped. Dä sulle han inte frågat. Kunden va mä i taxeringsnämnda hemma i sockna, å ä en mä där ä en inte förtjuster i anpassata kvetton. Dä lär ha blett ena häftir diskussiton å nôket kvetto på ena harv dä velle bonnen inte ha.

Håkansson

Tänk – vilken nytta man kan ha av en hembygdsförening!

Det här är en lite annorlunda beskrivning av nyttan av att det finns hembygdsföreningar i hela vårt land.

Min morfars mor, Christina Pettersson, var född 1832 som oäkta dotter till en rättare på Gräfsnäs. Både rättaren och modern försvann när Christina var i tvåårsåldern, och hon växte upp som fosterbarn i en Gräfsnäsfamilj.

Båda hennes föräldrar var anställda på slottet vid den stora branden 1834, och deras försvinnande hörde nog ihop med den.

Vart rättaren tog vägen, var inte så svårt att få fram. Han blev rättare på andra gods och bildade familj ganska snart.

När det gäller modern, Anna Maja Johansdotter, född i Nerike 1807, var det svårare. I Erska husförhörslängd står det bara att hon flyttade ”uppåt landet”. Det var länge en gåta för mig, men av en slump hittade jag henne som gift i Vedum, där ett av barnen hette Olaus Sabel.

Vedumortens Hembygdsförening

Så gick det några år och jag funderade då och då på om det fanns några avlägsna släktingar kvar, men visste inte hur jag skulle få veta det, tills jag i oktober 2021 ringde till Vara kommun och frågade om namn och telefonnummer till de olika hembygdsföreningarna. Jag fick snabbt kontakt med Gunnar Gustafsson, ordförande i Vedumortens Hembygdsförening, och via honom med ett par andra duktiga släktforskare.

August Sabel till höger.
Fotot tillhör Tråvads Hembygdsförening.

Tråvads Hembygdsförening

Det var till att börja med Gerd Johansson, sekreterare i Tråvads Hembygdsförening, som hade mycket fakta om släkten Sabel och några bilder på dem. Hembygdsföreningen har klokt nog digitaliserat sina foton. Ett av dem föreställer min morfars okände morbror Olaus Sabel och på ett annat sitter hans lika okände kusin, August Sabel, i en härlig trädgårdsmiljö. När det blir sommar gör jag gärna en resa till Tråvad och Vedum för att se om det finns fler foton och minnen.

Olaus Sabel. Fotot tillhör Tråvads Hembygdsförening.

Tog kontakt med Helge i Vara

Men det var inte nog med det, utan Gerd kontaktade Helge Svantesson i Vara, och otroligt nog fick jag från honom bara två dagar senare, mycket detaljerade beskrivningar på Olaus och hans syster Maja-Stinas alla ättlingar.

Så, på några få dagar, fick jag utrett och beskrivet det mesta om min dittills okända släkt, tack vare kontakten med ett par hembygdsföreningar.

Jag är helt säker på att man kan få sådan hjälp av många andra hembygdsföreningar och kan inte förstå att jag inte tänkt på att kontakta dem tidigare.

Nu ser jag fram emot att besöka Tråvad och Vedum och hoppas att min berättelse har inspirerat även andra till att kontakta hembygdsföreningarna om släktforskning och andra frågor.

*Erik Fristedt
Långareds Hembygdsförening*

Invigning i Tråvad

Föreningslokal invigd

I slutet av 2020 fick Tråvads Hembygdsförening erbjudande om att disponera en lokal i källaren till Tråvads tidigare andelsmejeri. Det är den nye fastighetsägaren Torbjörn Falk som på detta sätt vill gynna bygden och en av dess föreningar. Efter att ha tittat på lokalen tackade styrelsen med glädje ja. Detta enda rum är större än de två källarrum tillsammans som vi disponerade sedan mitten av 1990-talet. Torbjörn lät göra i ordning lokalen så den blev både fräsch och ändamålsenlig. Flytten och iordningställandet pågick i etapper under vintern och våren. Det sista gjordes under hösten. Vi har nu fått gott om plats med att ordna vårt arkiv, fotoplanscher, tavlor och andra saker på ett tilltalande och överskådligt sätt. Gott om plats blev det även för ett väl tilltaget konferensbord.

Bildtapet

I en väggnisch har Torbjörn Falk satt upp en bildtapet med motiv från Tråvads samhälle. Förlagan är ett träsnitt av tråvadsfödde Uno Kullander, julen 1963. Uno är konstnär och konservator. Han jobbade under många år på Nationalmuseum som just konservator. Under många år var Uno med i hembygdsstyrelsen, och han värnar fortfarande mycket om föreningen och sin hembygd.

Uno Kullander vid tapeten av sitt träsnitt från Tråvad.
Foto: Anders Bengtsson

Tråvads samhälle 1919, en tavla målad av Mikael Raatikainen.

Raatikainen

I blickfånget när man kommer in i lokalen finns en tavla av gäramålaren Mikael Raatikainen. Den föreställer Tråvads samhälle 1919, sett från ån Lidan. Det är ett unikt motiv av Raatikainen. Tavlan fick föreningen som gåva tidigare under hösten av Inger Helmstein, Trollhättan. Hon är barnbarn till Fredrik Abelson, som betydde mycket för Tråvads utveckling under första halvan av 1900-talet.

Lördagen den 20 november inbjöd vi till Öppet Hus i vår nya lokal. Det blev en mycket lyckad eftermiddag. Med oss arrangörer var vi ca 50 personer som fikade, samtalade och studerade fotoutställningen, bildspelet, böcker, kartor med mera. Raatikainen-tavlan stannade de flesta upp vid. Det diskuterades livligt över vad man såg och kände igen från dagens Tråvad. Glädjefulla återseenden skedde mellan personer som inte setts på länge. Många besökare passade på att köpa nästa års almanacka. Några inhandlade även böcker. Flera personer sade sig vilja komma tillbaka för att i lugn och ro studera vad vi har i våra samlingar.

*Gerd Johansson
sekreterare
Tråvads Hembygdsförening*

Långdansen med Arnborg

**”Inom mig har jag en lekstuga,
en boplats med bostadsrätt
för ord och tankar ...”**

Så börjar inledningen till dikten Stugvärme i boken Långdansen av Gunnar Arnborg. ”Långdansens fotografier visar barnbilder från 1960-talet, så gott som alla från våra somrar på före detta soldattorpet i Skölvne, Herrljunga kommun” skriver författaren i inledningen.

Gunnar Arnborg är född 1926 i Falköping och har i över 70 år varit verksam i kulturens tjänst som författare, föreläsare och kåsör. Han är bland annat känd för böcker som t ex Stenmur'n, Folk och potatis, Mülens marker och Eneboken. Som 93-åring debuterade han som poet med Tankens Årsringar och 2021 utkom Långdansen. En samling dikter och bilder över livets väsentligheter. I boken varvas vita och gröna sidor med sommarbilder. Äktenskapliga meditationer presenteras på grön bottenfärg. Allt tillsammans på 186 sidor.

Hjärtans hjärna

Tvåsam ömhet helar hälsan
helgar kärleken.

Utebliven ömhet
stressar relationen.

Känslor och gester dirigerar konserten.

Socialt

Hunden Selma ger skall
vill hälsa med nosen och svansen.

En motionär går förbi
med mobilen i ansiktet.

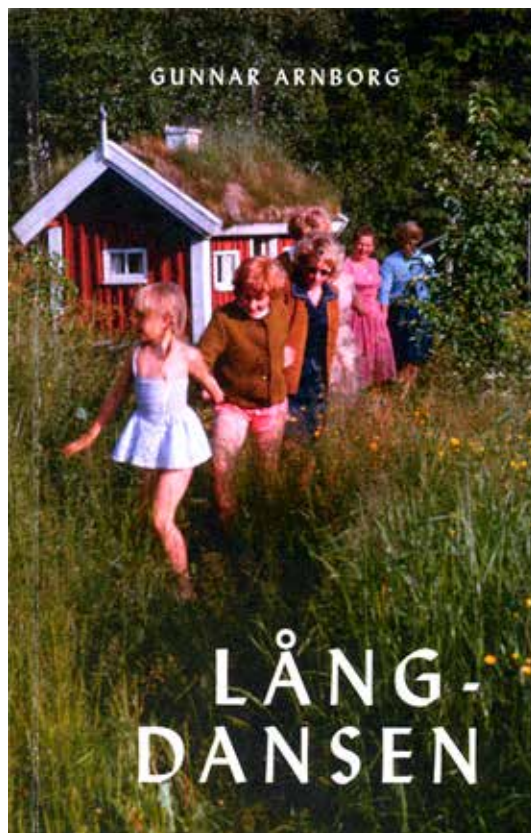
Somliga fångas som fisken i nätet.

Spridd lärdom

Andras memoarer är såsom läroböcker
personligheter och erfarenheter
berikar läsaren.

Nya vänner kommer in i långdansen.

Text och bild: Gunnar Arnborg.
Grafisk form: Amanda Andréas.
Tryck: Ale tryckteam AB, 2021.
ISBN 978-91-639-8238-5.
© Gunnar Arnborg och JUDITHS music and art.

Gärna för hjärnan

Tankar möter mig på promenaden
en svårtänkt formulering
klarnar i den friska luften.

Det gäller att memorera orden ända hem.

Hemmakväll

Varje kväll sjunger vi utan publik
upplever högläsningens gemenskap.

Vår soffa är både estrad och läktare.

Monika Moberg Kilefors

Årets Förening i Sjuhärad

Årets kulturhistoriska förening i Sjuhärad

De sju häradernas kulturhistoriska förening, överlämnade den 8 november 2021 utmärkelsen Årets Kulturhistoriska förening i Sjuhärad till Horreds, Istorps och Öxnevallas Hbf som på ett framträdande och förtjänstfullt sätt verkat i samma anda som De sju häradernas kulturförening. Utsedd förening premieras med diplom, tio tusen kronor och massmedial uppmärksamhet. Kriterier för att tilldelas utmärkelsen är att föreningens arbete är framtidsinriktat, hållbart, nytänkande och nätverksbyggande samt att föreningen satsar på konkreta projekt, på aktiviteter som är ungdomsinriktade och att de agerar för kontinuitet, vilket utsedd förenings verksamhet med all tydlighet utstrålar i sitt rika utbud av aktiviteter. Ett ovanligt stort antal medlemmar är aktiva inom de nio olika ansvarsgrupper som verkar på föreningens olika orter och i de kulturminnesmärkta byggnaderna som föreningen äger.

Ordförande Iréne Arvidsson överlämnade diplom och blommor till Horreds, Istorps och Öxnevallas HBF:s ordförande Ingbrit Gunnarsson i Horreds församlingshem. Ceremonin genomfördes vid en av föreningens kontinuerligt återkommande bildkvällar.

*Utdrag ur ett pressmeddelande
från Iréne Arvidsson*

Grattis
Ingbrit Gunnarsson, ordförande i Horreds-Istorps-Öxnevallas Hembyggsförening tar emot diplom och blommor av Iréne Arvidsson, ordförande i De sju häradernas kulturhistoriska förening.

Var rädd om bildarkivet

Här ses en skördebild från 1980-90-talet. Bostadshuset i bakgrunden på Lämåsabacken i Sventorp har sedan dess byggts om och har numera ett annat utseende. Och skördetröskan är kanske omodern idag. Det sker hela tiden förändringar i vår tillvaro. Fånga bilden i ögonblicket.

Samlar din hembyggsförening på nya och äldre foton? Tänk på att förvara originalfoton i ett brandsäkert arkiv. Om bilderna ligger oskyddade, vad händer i så fall om det börjar brinna?

Många skannar in sina foton och lägger in dem i dator eller på separata hårddiskar eller stickor. Man kan även lägga in dem på Bygdeband, läs mer om detta på Sveriges Hembygdsförbunds hemsida.

I Västgötabygden nr 2 2020 finns intressanta artiklar om arkivering, där Jan-Olof Berglund och Bo Björklund tipsar om detta.

En av mina ingifta släktingar var bygdefotograf, född i början av 1900-talet. Efter hans död frågade mina kusiner hur de skulle förfara med alla hans glasplåtar, pappersbilder och negativ. Var det möjligt att lämna allt till den lokala hembyggsföreningen?

För att ta hand om tusentals bilder så krävs en viss kompetens, och den kanske inte finns i en liten förening, utan materialet blir då liggande i ett hörn enbart för att samla damm.

Istället bad jag dem att höra med Västergötlands museum, och så, de tog tacksamt emot allt. Detta var för ganska många år sedan, men nu finns allt material inskannat och går att söka i deras digitala museum.

Var rädd om era foton – ett kulturarv som lätt kan förfaras, om det inte tas om hand på rätt sätt.

*Text och foto:
Monika Moberg Kilefors*

Grattis Åke Möller till en välförtjänt utmärkelse!

Årets Hembyggsbok 2021 – Mariestads historia. Sveriges Hembyggsförbunds pris för bästa bok tilldelades Åke Möller, Mariestad, som är författare till boken. Vid en lokalhistorisk konferens på Mariestads Stadshotell den 4 december 2021 fick Åke ta emot diplom, blommor och hyllningar av Sveriges Hembyggsförbunds jury för Årets hembyggsbok. Utdelare är Owe Norberg. Prissumman är 10 000 kronor.

Lördagen den 4 december 2021 samlades representanter för Sveriges Hembyggsförbund, Västergötlands Hembyggsförbund och Ullervad-Leksbergs Hembyggsförening på Stadshotellet i Mariestad, för att dela ut diplom för Årets Hembyggsbok och uppmärksamma författarens digra arbete.

Ordföranden i Ullervad-Leksbergs Hembyggsförening, Truls Wiberg, hälsade välkommen till den här lokalhistoriska konferensen, som var anordnad med anledning av att boken Mariestads historia har blivit utsedd till Årets Hembyggsbok, såväl i vårt förbund som i Sveriges Hembyggsförbund.

Konferensen började med utdelandet av diplom,

blommor och ett pris på 10 000 kr. Åke Möller höll ett spännande föredrag där han berättade om hur boken kom till och vilka som har bidragit både med ekonomi, kunskap och tryckning.

Juryns motivering

”Boken är ingen 'vanlig' stadsmonografi. Huvudtemat är tiden för Mariestads grundande men ett fylligt och utförligt avsnitt om förhistorien inleder och sätter in stadsgrundandet i ett historiskt perspektiv. Författaren har gjort en gedigen forskningsinsats och presenterar många nya rön på en lättflytande prosa. Det är en vacker och omfångsrik bok, tung att bära men lätt att läsa.”

Mariestads historia

Detta är ett storslaget verk om staden Mariestads äldsta historia, från hur den första bebyggelsen skedde och förändrades och så småningom växte vid Vänerns strand. Det är samtidigt ett stort stycke svensk och regional historia.

Åke Möller är en driven historieberättare och han är en mycket noggrann faktagranskare. Han har bedrivit en omfattande forskning i fråga om Mariestads historia. En imponerande beskrivning av förhistorien och tillkomsten av staden 1583. Tanken var nog att komma fram till 1600-talet och stadsbranden, men en andra del är planerad enligt författaren.

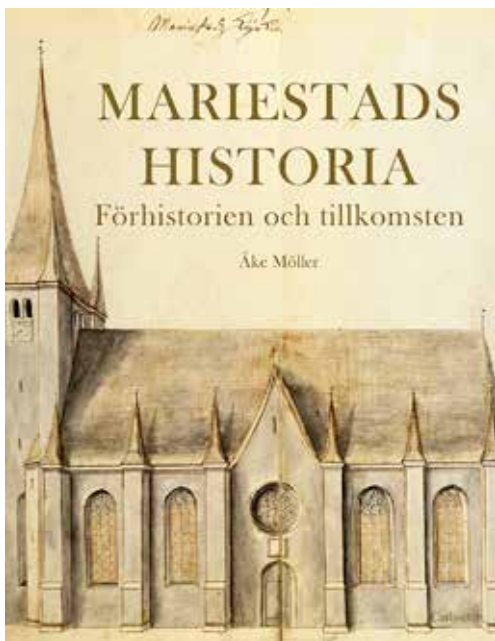
Här har forskningsinsatsen premierats. Boken har också en folkbildande funktion och kan fungera som uppslagsbok över Mariestads historia. Det är också en bred skildring av hur bygden vid Tidans utlopp i Väneren tidigt var en betydande handelsplats.

Åke Möller har lagt ned ett mycket omfattande arbete med forskning i arkiv, litteratur och andra källor. Han har även lyckats få fram ett stort bildmaterial.

Åke önskas lycka till med sin framtida forskning.

Om att skriva stadshistoria

Erik Hallberg, historiker vid Göteborgs universitet, berättade bland annat om sin bok *Den goda viljans bygd*, som han skrev på uppdrag av Alingsås kommun och dess 400-årsjubileum 2019. En bok med drygt två hundra sidor historisk tillbakablick över hur Alingsås kommun blivit det den är i dag. Läs även artikeln om Dicksons Vikaryd på sidan 18, där historikern och författaren Erik Hallberg nämns.

Mariestads historia av Åke Möller. Utgiven på Carlssons Bokförlag.

Samordnare och kontaktperson var Helena Rosenberg vid SHF:s kansli. Arrangör var SHF:s lokalhistoriska råd tillsammans med VHFB och Ullervad-Leksbergs Hbf.

På programmet stod även Konsten att skriva hembygdslitteratur. Juryn samtalade med hembygdsförbundets arbetsgrupp för lokalhistoria samt författaren till Årets Hembygdsbok, Åke Möller.

En annan punkt på programmet var Att använda sociala medier i marknadsföringen av lokalhistorisk litteratur. Karin Malmsten, journalist och styrelseledamot i Sveriges Hembygdsförbund gav många goda råd hur man syns bäst i sociala medier som t ex Facebook och hur man skriver hembygdsartiklar.

Text och foto: Monika Moberg Kilefors

Erik Hallberg, historiker vid Göteborgs universitet, berättade bland annat om sin bok *Den goda viljans bygd*, utgiven till Alingsås 400-årsjubileum.

Dicksons Vikaryd

Familjen Dicksons Vikaryd och slottet som revs – Familjealbumen berättar av Håkan Kumler

Nu har en av De ”falska” herrgårdarna runt sjön, Vikaryd, presenterats i en nyutkommen bok av Håkan Kumler. Begreppet ”falsk” härrör från Erik Hallbergs bok Den goda viljans bygd – Alingsås och sjöbygdens historia. Den utkom till Alingsås 400-årsjubileum 2019 och beskriver bland annat ägarförhållandena på landsbygden i Alingsåstrakten från medeltid och framåt. Där visar Hallberg hur adelns innehav av jordagods sakta minskade i det området som idag utgörs av Alingsås kommun. Adelsätternas säterier ersattes av framgångsrika borgerliga män som ville manifesteras sin framgång genom att bli godsägare, åtminstone vissa delar av året. På vintern kunde det vara trevligt att bo i Göteborg. Till de ”falska” gårdarna runt sjön räknar Hallberg bland andra Bergsjödal, Bryngenäs, Vekaryd (numera Vikaryd) och Österbodarne.

En av dessa män, som valde att placera delar av sin förmögenhet i jord, var Axel Dickson (1850–1927). Genom köpet av gårdarna Vekaryd, Kalvekulla och Enekullen 1883, skapade Dickson en stor egendom belägen vid norra änden av Mjörn, en ”falsk” herrgård. Godset kom senare att utökas med mer mark från gårdarna i Björkekärr, Nolhaga och Nolby. För att uppnå den status han eftersträvade, lät han som drygt 30-årig ungarl göteborgsarkitekten Adrian Crispin Peterson rita en representativ villa åt sig. Villan eller slottet som det också kom att kallas uppfördes 1884–1886. Ellensdal, som det döptes till, låg med en magnifik utsikt över Mjörn. Axel Dickson kunde nu konkurrera med faderns Överås från 1861. En äldre bror till Axel lät senare bygga Tjolöholm men avled innan bygget blev klart.

Håkan Kumler och Christina Dickson

Författaren Håkan Kumler är före detta adjunkt i historia, svenska och retorik vid Alströmergymnasiet i Alingsås. Han har tillsammans med Christina Dickson, som stått för kunskapen om släkterna Dickson och Bratt, arbetat fram boken. Gösta Sandberg, före detta intendent vid Alingsås museum, har bidragit med många vackra nytagna foton men även hämtat äldre bilder från museets arkiv.

Bokens slumpartade tillkomst beskrivs av Håkan Kumler i förordet. Vid högtidlighållandet av att det gått

75 år sedan Karin Boye valde att ta sitt liv i Alingsås 1941, visade Christina Dickson en bild av Karin Boye vid ett besök på Vikaryd 1940. Kortet med Boye är en liten del av ett digert källmaterial som omfattar ett 30-tal album och minnesanteckningar om Vikaryd och familjen Dickson. Det blev först underlag till föreläsningar av Håkan Kumler vid Alingsås 400-årsjubileum och har nu blivit en bok.

Boken är mycket lyckad med ett väl avvägt urval om såväl familjen Dickson som deras närmaste släktingar i familjen Bratt. Författaren beskriver Axel Dickson som en typisk förmögen ungarl tillhörig slakten Dickson i Göteborg. Familjen hade invandrat i början av 1800-talet. Man får framför allt följa Axel Dickson och hans hustru Nancy (1880–1965) född Bratt samt sonen James Dickson (1899–1980), känd som han med snoken, och hans hustru Vanja (1903–2004) född Berg under deras liv fram till rivningen av slottet. Här återges utdrag ur brev, dagböcker och minnesanteckningar, vilket ger en levande bild av personerna och deras liv.

Ellensdal, som senare kom att döpas till Vekaryd och som idag heter Vikaryd, beskrivs av Kumler. Ellensdal var en av de första bland ”sista generationens slottsbyggen”, ett begrepp som myntats av Anne Summer i sin avhandling Borgliga ambitioner och adliga ideal - Slott och byggherrar i Sverige kring sekelskiftet 1900. Godset beskrivs och sätts in i sitt sammanhang. Även den exceptionella rivningen av slottet på 1940-talet behandlas.

Familjen Dicksons rika umgängesliv och resor illustreras genom en mängd foton i boken. Även livet på godset och mycket annat avhandlas i skriften.

Entusiasm och kunnande

Kombinationen av Christina Dicksons entusiasm för att föra ut slaktens historia och Gösta Sandbergs fotografiska och historiska kunnande har gjort boken mycket värdefull. Som framgår av titeln bygger författaren boken på den bildskatt som familjen Dickson förfogar över. Kumler bygger upp boken i tre delar. Axel Dicksons skapande av godset för ärvda pengar från bland annat skogsindustrin i Norrland. Förmögenheten gav förutsättningar att leva ett godsägarliv på landet enligt adliga ideal. I nästa steg behandlas sonens samhällsengagemang som riksdagsman, kammarherre och officer. Den tredje delen tar upp rivningen av slottet. Var det en förlust eller en befrielse för familjen att riva slottet?

Kumler behandlar källor och litteratur på ett mycket förtjänstfullt sätt. I slutet av boken finns också en utförlig käll- och litteraturförteckning. Utöver de urval av foton som Håkan Kumler valt att presentera för att ge boken tidsfärg är utnyttjandet av tidigare knappast an-

Fortsättning på sidan 24

Harald gav ut Tidevarv

Bygdeförfattaren Harald Erickson, Amnehärad.
Foto: Privat.

Bygdeförfattaren Harald Erickson i Amnehärad

Strax före julen 2019 avled bygdepoeten, författaren och auktionisten Harald Erickson efter ett strävsamt liv som bonde, skogsförman, kyrkogårdsföreståndare med mera. Harald, som var född 1933, var in i det sista verksam i flera föreningar såsom Amnehäradshembygdsförening, Amnehäradshembygdens Lions Club, SPF med flera. I skolan var han mest intresserad av modersmålet och uppsatsskrivning, ett intresse som följde honom livet ut. Harald ombads ofta att skriva dikter till födelsedagar och andra tillställningar, han anlätades som underhållare på hembygdsfester mm och under några år skrev han kåserier i tidningen Skaraborgsbygden.

Axplock

På 1970-talet bildades Vadsbo skrivarklubb som gav ut tidskriften Axplock, där Harald medverkade med kåserier och dikter. I skrivarklubben mötte Harald bygdepoeten Inger Moss, född 1918. Inger Moss och Harald inledde ett samarbete, som 1976 resulterade i en bok eller snarare ett häfte med titeln Tankar om jordnära ting.

Författarna skrev både på både rikssvenska och dialekt. Inger Moss på Hovadialekt och Harald på Amnehäradsmål med dragning åt värmländskan. Ett alster som Harald ofta ombads att läsa var dikten Taxeringa som behandlar en fastighetstaxering som Harald var delaktig i 1975.

Drömmen om en egen bok

Harald Ericksson närde i hela livet en dröm om att skriva en, som han sa ”riktig bok” och 2016 vid 83 års ålder blev drömmen verklighet, då han fick boken Tidevarv utgiven på förlaget Aliberta.

I Tidevarv får vi följa kompisgänget Per-Inge, Bertil

och Edgar från tidig barndom och deras väg in i vuxenlivet. Bokens huvudperson, Per-Inge med smeknamnet Ping, är till stora delar författarens alter ego som i mångt och mycket stämmer med Haralds egna erfarenheter och framtidsdrömmar från barn- och ungdomstiden. På bokens baksida ger Harald en kort beskrivning av sig själv och sitt liv. Avslutningen på baksidestexten lyder ”Jag hoppas att du som läser boken får glädje av den och får man leva och ha hälsan så är jag själv väldigt nyfiken på fortsättningen”.

Och en fortsättning blev det. Den andra boken med titeln Ännu ett tidevarv kom i tryck lagom till julen 2018 och i den boken får vi åter följa de tre vännerna och deras familjer fram till den dag på 2030-talet, när Pings hustru Maria fyller 100 år och det blir stor fest på vårdhemmet där de nu framlever sina dagar.

Innan vi kommer fram till 100-årsdagen på 2030-talet har de tre familjerna fått uppleva många mer eller mindre fantastiska historier hemma i Älvåsa, församlingen, som är påtagligt lik Amnehärad, men även i USA och på Gran Canaria. Gamla amnehäradshembygdsbor känner säkert igen många av de historier som berättas i boken. Och vi som kände Harald väl, ser tydliga drag av hans egen livshistoria.

När man läser boken kan man ana att den tillkommit under viss tidspress och manuset skulle nog behövt en

Harald Ericksons böcker Tidevarv, Ännu ett tidevarv och Tankar om jordnära ting.
Foto: Privat.

ytterligare korrekturläsning. Dessutom blev berättelsen endast 118 boksidor så därför tillades dikthäftet Tankar om jordnära ting med Inger Moss och Haralds dikter som tidigare omnämnts – därtill ett antal dikter av Haralds äldre bror Arnold Erickson. Tillägget är absolut ingen nackdel, men man skulle ha önskat ett förklarande företal till dikterna. Båda böckerna är illustrerade av Marita Bergström och omslagsteckningarna gjordes av Sonja Monica Jakobsson.

Gustaf Fröding

Harald Ericksson var en känd profil i bygden. Han syntes i många olika sammanhang med uppläsningar av egna och andras dikter. Gustaf Fröding och Gunnar Ehne var några av hans favoriter.

Harald var även auktionist, dels i auktionsfirman som han drev tillsammans med hustrun Siv, dels på otaliga syföreningsauktioner. Under 1970-talet gjorde Harald tillsammans med dåvarande ordföranden i Amnehärads Hembygdsförening, Nils Klarin, ett antal inspelningar av äldre amnehäradsbor – en ovärderlig skatt nu och i framtiden.

Kulturpris

För sina kulturella insatser tilldelades Harald 2015 Gullspångs kommuns kulturpris med motiveringen:

Harald Ericksson har från 1973 och framåt, tillsammans med framlidne Nils Klarin intervjuat och spelat in ett stort antal äldre amnehäradsbor. Inspelningarna som nu är överförda till CD-skivor utgör en ovärderlig dokumentation av levnadshistorier och inte minst dialekter.

Harald har i många sammanhang underhållit och roat publik med historier och diktläsning.

Dessutom har Harald under många år varit verksam som auktionist vid syföreningsauktioner, församlingsaftnar med mera, också det en form av kulturgärning.

Som avslutning och som en påminnelse om livets förgänglighet, följer här Haralds dikt Tänk.

Allt som är. Allt du ser. Allt du äger
är blott som dagg i morgonrodnad.
Ty i evighetens perspektiv
äger du ej ens ditt eget liv
allt är blott
ett lån du fått.

Boken Tidevarv är slutsåld men av Ännu ett tidevarv finns fortfarande exemplar kvar.

*Jan-Erick Erickson
Amnehärad*

C J Ljungström fornforskare

Claës Johan Ljungström – fornforskare, poet och präst

Titeln hör hemma på Västergötlands Fornminnesförenings årsbok 2021. Intresset för att bevara kulturarvet var stort på 1960-talet. Fornforskaren C J Ljungström grundade fornminnesföreningen 1863. Bokens innehåll är en berättelse om Ljungströms (1819–1882) omfattande gärning.

Ordföranden i VFF, Ragnar Sigsjö, tackar stort i sitt förord, alla som bidragit till bokens utgivning.

Ljungström föddes i ett fattigt hem i Sandhem, där han var enda barnet. Faderns namn var Börjesson, men Claës Johan ändrade efternamnet till Ljungström efter torpet Ljunghem.

1845 prästvigdes han. 1855 tillträdde han sin första ordinarie tjänst som komminister i Bredared. Han blev kyrkoherde i Västra Tunhem 1871, där hans gravsten även är rest. Ljungström var intresserad av fornforskning och han var aktiv i en rad fornminnesföreningar och historiska sällskap. Han var även medlem i Svens-

ka Slöjdföreningen, Götiska Förbundet och Sällskapet för antropologi och geografi.

Ljungström värnade med andra ord stort om kulturarvet. Han var en flitig skrivare i Svenska Familj-Journalen. 1846 tjänstgjorde Ljungström som pastorsadjunkt i Fågelås pastorat. Vid vårtiden var det sed, innan man släppte ut kreaturen i vall på Hökensåsskogarna, att anordna en så bullersam skallgång som möjligt för att rovdjuren inte skulle göra skada. Ett gammalt bruk med rötter i katolicismen, som Ljungström berättade om i Svenska Familj-Journalen..

Han lämnade även spridda uppgifter från Tiveden, Udenäs församling, dit Ljungström kom 1849. Han berättar bland annat om Skaga kapell, som revs 1825. Anledningen var enligt Ljungström ”presternas beqvämlighet”, men man sköt skulden på ”vidskepelsen, offrandet o.s.v för att få den gamla trähyddan nedriven.” Kapellet var beläget vid sjön Uden cirka en mil norr om Udenäs.

Åren 1849–1855 tjänstgjorde Ljungström i Södra Ving. 1853 finns en insändare i Skara tidning från hans hand om ”Enkel men säker cour mot Rödsot”, där ”svafwel”, ”rödt lack” och spenvarm mjölk var exempel på ingredienser.

Monika Moberg Kilefors

100-årsjubileum planeras i Åsle, Mularp och Tiarp

Åsle, Mularps och Tiarps Hembygdsförening bildades 1923. Det var då, i februari, som ett möte hölls och de 13 närvarande herrarna från bygden bestämde att "utröna intresset för bildandet av en hembygds- och fornminnesförening för Åsle, Mularp och Tiarp".

Så blev det och den första styrelsen bildades med den omedelbara uppgiften att påbörja insamlandet av föremål, lämpliga för ett hembygdsmuseum, och att förvärva en av ryggåsstugorna på Åsle Tå som museibygnad.

Första stugan köptes för 12 kronor och sedan har man successivt köpt till stuga efter stuga på Tån. Det sista inköpet var Malmes stuga som köptes in 1991.

Utöver inköpen har det under åren byggts ett Lantbruksmuseum, kvarnen är restaurerad efter gamla ritningar från sista mjölnarsläkten Hägg, en visthusbod har inköpts och kafébyggnaden har byggts ut i tre etapper.

Idag kan Tå'n visa upp elva originalstugor, en fullt fungerande smedja, i en av stugorna en vedeldad ugn för brödbak och en fullt fungerande kvarn med sprillans nytt vattenhjul.

Att vi är där vi är idag kommer sig av att vi jobbat målmedvetet och efter en femårsplan som togs fram 2015 med hjälp av Västarvet.

Med denna Vård- och underhållsplan som guide har vi nu nästan nått i mål efter ca fem år med mycket ideellt arbete samt samarbete med mycket duktiga byggnadsvårdare.

Allt eftersom stugorna har fått tak och stomme renoverade har vi i hembygdsföreningen "tagit över" och fixat slutfinishen både på utsidan och insidan. Fönster, dörrar, innerväggar, tak, möbler, spisar, textilier med

Renovering på gång på Åsle tå upplevelsemuseum.

Det sista inköpet var Malmes stuga som köptes in 1991.

mera har tagits om hand och omsorgsfullt gjorts hela och fina.

Tisdagklubben, som sedan fyra år är ett begrepp inom föreningen, har spenderat ca 600 timmar mellan april och september varje år med detta underhåll. Och det har givit synligt resultat och kommer att även i fortsättningen bli vår styrka när det gäller underhållet av alla stugorna.

Liten lista över vad vi hunnit med hittills

Alla stugor med vasstak har helrenoverats, inklusive stiorna och Fjäll-Svenna lagård. Majes var i så dåligt skick så "hon" har fått nya takstolar också.

Tegeltaken på Fjäll-Svenna och Johannesas har lagts om.

Bälgen i smedjan är helrenoverad.

Duktiga medlemmar har byggt nytt vattenhjul till kvarnen, som nu är komplett igen.

Kvarndammen är "rensad" och kvarnrännan renoverad samt nu gummibelagd så att vi kan säkerställa vattenflödet när vi skall mala mjöl.

Och just i dessa dagar (november 1921) pågår arbetet med att renovera och säkra väggarna på vår skifteslagård.

Utöver att ta hand om byggnaderna så har vi ett par parallella spår för att "helheten skall kännas rätt";

Utemiljön

Falbygdens Fågelklubb har bidragit med och satt upp 30 holkar i olika storlekar inklusive en för ugglor.

En fiskeexpert har hjälpt oss med att hålla Kolafor- sen i trim så våra kräftor lever vidare och att bäckö- ringen kan vandra både upp i ån och tillbaka.

Förr fanns det många fruktträd och bärbuskar på Tån, och för att återställa detta, så vi har nu börjat ympa av (bl a det enda Astrakanträd som finns kvar) samt tagit fram familjeäppelträd med gamla svenska sorter och planterat dessa. Det finns nu även två ”nya” körsbärsträd.

Kvar är att se över de bärbuskar som finns kvar.

Lekplatsen

Nya säkra gungor har installerats, bland annat till stor glädje för barnen från Åsle skola som på sommaren gör dagliga utflykter till Tån.

En lekstuga i form av en backstuga finns.

”Flintabilar” att klättra på med mera.

Vi bygger även successivt ut belysningen på Tån, och det gäller även lekplatsen.

Kafé- och Restaurangbyggnaden

Hela huset är nymålat i år och tak och fönster genom- gångna. Köket upprustas successivt varje år, med bättre och smartare maskiner.

Berättarafton i Södra Ving

Henry Asp, Bengt Asp och Ingrid Öhlund.

Mer än 70-talet besökare kom när Södra Vings Hem- bygdsförening, efter flera års uppehåll, inbjöd till berät- tarafton onsdagen den 17 november 2021.

Denna gång koncentrerades minnen kring verk- samheter och personer runt Tomta och Tolkabro med omnejd. Det berättades med stort engagemang, huvud- sakligen genom Henry och Bengt Asp, om Asps kon-

Restauranglokalerna är, sedan ett år, nymålade och nytapetserade.

Allt detta arbete har naturligtvis inte varit gratis. Av de spenderade ca 1,5 miljoner kronor det kostat så har vi fått ca 50 procent av Länsstyrelsen och Falköpings Kommun. Utan detta stöd så hade det blivit tufft att få ett Åsle Tå som den är idag och för framtiden.

Nu är det slutet av 2021 och vi fortsätter enligt vår plan fram till 2023 och nu när Tån är i gott skick så kan vi koncentrera oss på att utveckla flera aktiviteter och events, så att Åsle Tå ”lever upp” och används större delen av året, hela tiden på ett sätt som inte äventyrar det historiska arv som vi har att förvalta.

Och nu när pandemin är på tillbakagång (i Sverige) så har Åsle Tå äntligen – igen – blivit den viktiga mö- tesplats som behövs i bygden för hembygdsförening- ens 250 medlemmar och besökare i alla åldrar.

Vill ni följa vårt arbete så kolla på vår hemsida (www.asleta.se) och Facebook.

*Anders Modig
Ordförande i
Åsle-Mularps -Tiarps
Hembygdsförening*

fektionsfabrik som under 1960, -70 och -80 talen var en stor och viktig arbetsgivare i denna bygd.

Andra berättelser handlade framför allt om tidigare konfektionstillverkning på Hagaberg, träkolstillverk- ning till gengasbilar vid gården Torp, trädgårdshandeln vid Sjövik, Tolkabro gamla och nya affär, dansbanan och allmänna badstugan vid Tolkabro.

Kvällen avslutades kring minnen från före detta Vings valskvarn och dess bageri samt ursprunglig plats för den numera till hembygdsföreningen tillhörande Bogastugan (en före detta kvarnbostad).

Till inspiration för berättelserna visade Tommy Jo- hansson bildspel med äldre svartvita foton och med kartor som stöd för lokalisering av de berörda verksam- heterna.

Till berättelserna serverades uppskattat kvällsfika. För hembygdsföreningen var det också mycket gläd- jande att Bo Arabäck filmade evenemanget och att denna dokumentation kan komma att läggas in på hem- bygdsföreningens hemsida –

www.hembygdsforeningen.se

Detta inte minst också till glädje för alla som missade denna engagerade återblick av en kort period av byg- dens historia.

Stort tack till alla!

*Text och foto: Tommy Johansson
Hökerum*

Mycket läsvärt från gamla staden Skara

I hundraåriga Fornbyn finns hus som är mycket gamla. Foto: Hans Menzing

Fornbyn i Skara, denna vackra kulturhistoriska oas, är hundra år. En imponerande ålder, men där finns byggnader vilka förmodligen har sina rötter i 1600-talet, som Händenestugan och Härjevads gamla kyrka. Det berättar Robin Gullbrandsson i faktarik och sakkunnig artikel i Skara gilles skrift Ett och annat från den gamla staden Skara 2020 – 2021.

Botan, denna grönskande och blommande park, fyller 250 år om fyra år, berättar Helena Långström Schön. Det var Peter Hernqvist som fick drömmarna om denna park att ta fart. Och den utvecklas ständigt. Så har framför allt Skara gille sett till att träden fått namnskyltar, en välgärning för okunniga som mig.

Planteringen

Om en naturlig och andlig oas berättar Freddie Wendin och Lena Brodin, sommargården Planteringen strax utanför staden. Starten skedde i juni 1913 när Missionsförbundets grundare Paul Peter Waldenström höll i två friluftsmöten i vad som då kallades

Larssons skog. Enligt Skaratidningen kom 2000 personer för att lyssna. Vi får lära oss åtskilligt om detta populära utflyktsmål.

Om domkyrkan har det förstås skrivits mycket genom åren så Per Larsson väljer att berätta för oss hur det går till när vår vackra domkyrka blir platsen för TV-sändningar.

Brandmuseet

Det på senare tid så väl uppmärksammade Brandmuseet presenteras ingående av Kent Holmberg. Här finns också en bildkavalkad på gilletts grundare, första ålderman och legendariske brandchef David Bergman. 1335 stannade Magnus Eriksson till i Skara och utfärdade en stadga som anses ha betytt att träldomens tid var över i Sverige. Skarastadgan kallas den i historieböckerna men på Bertil Y Svenssons pampiga frihetssten heter den Magna Charta Scarensis.

Vi får också möta Skara i litteraturen, får veta när telefonen kom till Skara och när cirkusarna kom till stan. Kjell Nordström berättar om Skara 50 år, men det är förstås dagens kommun det handlar om. Han vet, han har varit stadsfullmäktiges ordförande.

Mycket annat finns också att läsa i denna lilla bok på 86 sidor med Tommy Kroon, Barbro Olofsson och Erik Sännek i bokkommittén. Mängder gamla och nya bilder kompletterar och väcker minnen.

Hans Menzing

Vårgårda 2021

Vårgårda Hembygdsförenings årsskrift innehåller mycket intressant. Bo Wallentin berättar om Finlandshjälpen från Vårgårda 1939–1945. Under andra världskriget bistod Sverige sina grannländer med hjälp under hela perioden, såväl militärt som humanitärt. Under 1940 samlade vårgårdakretsen av Röda Korset in över 2 000 kr samt sex större packlårar med kläder till nödlidande. Därtill kom spannmålsinsamling. Över hundratalet familjer i vårgårdatrakten anmälde sig villiga att ta emot flyktigar. Hjälpsamheten var stor, bl a anordnades en Finlandsafton. 1944 samlade pastoratets församling in pengar, kläder och mat till vänorten Pattijoki.

Tunbergs gamla kyrka från 1100-talet förföll och

den omnämns sista gången 1540 i stiftslängderna, kan vi läsa i en artikel. Vid arkeologiska utgrävningar 1966 hittades många föremål, bl a 28 silvermynt från 1200-talet och tre mynt från Gustav Vasas första regeringsår samt en del av en runsten och en ullsax.

Leif Brunnegård berättar i en artikel om när Kungsgatan var Riks-6:an. Leif minns när han var elva år och all biltrafik gick genom samhället istället för där E:20 går idag.

Under Smått och Gott läser vi att redan 1859 bildades det första biblioteket i Vårgårda på initiativ av Fredrik Sundler, grundare av stationssamhället, och afärsmannen Svante Andersson.

Hobergs skola för 100 år sedan samt mejeriet som flyttades två gånger är ett par andra artiklar i årsskriften för 2021.

Monika Moberg Kilefors

Vårt kyrkliga arv i ny dimension

De flesta besöker kyrkan någon eller några gånger om året, vid alla helgons tid, eller kanske i jultid och även i andra sammanhang. Men, hur många tittar upp i kyrktaket? I Ale-Skövde kyrka, tillhörande Skepplanda pastorat, återfinns en takmålning som ger kyrkan dess karaktär. Målningen utfördes år 1759 av Göteborgs kyrkomålare Richard Törner. Takmålningar av detta slag kallades ”himlingar” och motiven är oftast tagna från bibliska sammanhang. Målade kyrktak har uppmärksammats i en nyligen utkommen bok, Mellan himmel och helvete, utgiven av Göteborgs stift. Enlig förordet

Ale-Skövde kyrktak. Boken Mellan Himmel och Helvete, underrubrik bemålade kyrktak i Göteborgs stift 1697–1812, författare liksom delvis tagna foton, Kajsa Nyström Rudling, förord Per Eckerdal, biskop Göteborgs stift. Medverkande: fotograf Ola Eriksson

Nästa nummer av Västgötabygden

Nummer 2, utkommer i slutet av april. Författarna i denna skrift är själva ansvariga för innehållet i sina artiklar. Redaktionen förbehåller sig rätten att korta och redigera insänt material. Ange om möjligt bildfotograf. Bidrag och tips till tidningen mottas tacksamt av redaktionen, liksom tidskrifter och böcker som önskas anmälda. Insända texter och bilder anses som godkända för publicering på vår hemsida.

Eftertryck och kopiering förbjudet utan medgivande av artikelförfattare.

i boken tjänade kyrktaken som målarduk, för uppbyggnad, det var orsaken till dessa konstnärliga takmålningar. I boken redovisas alla kvarvarande bemålade kyrktak mellan åren 1697-1812 i Göteborgs stift.

Ett mäktigt och säreget kulturarv

I inledningen till boken upplyses att de västsvenska kyrkomålningarna utgör ett ”mäktigt och säreget kulturarv, som har få om några, motsvarigheter i Sverige eller våra grannländer.” I denna bok finns varje kyrkas historia, tillsammans med dess kyrktak presenterat via ett eget uppslag, byggnadsår för kyrkan, restaurering och liknande detaljer finns beskrivet. Takmålarnas biografier och livsgärning likaså. Boken ägnas till stora delar åt omfångsrika färgfoton. Med modern teknik och kunskap inger fotografierna en autentisk bild av varje kyrkomålning och dess egenheter i olika format.

Ett kulturobjekt som kunde fallit i glömska

Takmålningarna visas effektivt fram, så att ett kulturarv som finns mitt framför våra ögon synliggörs. Det viktigaste är dock att kyrktaken så finstämt förs in i sitt sammanhang med texter, vilket gör denna bok helt unik, då den visar upp vårt säregna kyrkliga kulturarv i en helt ny dimension. Flera av foton på kyrktaken är tagna av fotografen Ola Eriksson, bland dem, min hemkyrka, Ale-Skövde. Detta foto är en mästerlig presentation, av denna lilla landsortskyrkas kulturarv, med dess interiör och storslagna takmålning. Ett kulturobjekt som förmodligen annars skulle fallit i glömska.

*Inga Emanuelsson
Nygård, Lilla Edet*

Fortsättning från sidan 18. Dicksons Vikaryd.

vända skriftliga källor av stort värde. James Dicksons dagböcker kastar mycket nytt ljus över händelserna under andra världskriget, ett avsnitt som författaren valt att lyfta fram. Även Harald och Nancy Dicksons otryckta minnen ger ny kunskap om tidsepoken. Utöver att boken om Vikaryd är väl avvägd, vackert illustrerad och historiskt mycket väl utförd har den ett mycket njutbart språk.

Det är bara att hoppas att Håkan Kumler skriver och Gösta Sandberg illustrerar ytterligare någon bok om de ”falska” herrgårdarna runt sjön eller något annat från Alingsåstrakten. Det är en viktig bok som nu har utkommit och som mycket väl skulle kunna bli Årets Västgötabok.

*Ulf Lycke
Alingsås*

Ge gärna en gåva till Tengelandsfonden!

Har du problem att komma på en lämplig födelsedagsgåva till den som redan har allt eller funderar du på att skänka en gåva för att hedra minnet av en person som har gått bort?

Vet du om att du kan ge en gåva till Tengelandsfonden? Ditt stöd är värdefullt och bidrar till att stötta personer som gör ett viktigt arbete för vårt kulturarv.

Vem var Tengeland?

Folke Tengeland (1913–1979) hade varit redaktör för Västgötabygden i över 20 år, då han tragiskt avled i en trafikolycka den 20 november 1979. Dagen före hade han mottagit Skaraborgs läns kulturpris för att han genom mångårig verksamhet bidragit till att fördjupa och bredda kunskapen om Västergötlands rika hembygds-kultur.

Tengelandsstipendiet

Penningssumman skänktes av familjen till en stipendiefond att utdelas i samband med förbundets årsstämma. I familjen Tengelands gåvobrev står att ”avkastningen från minnesfonden skall tilldelas person, förening eller liknande som i likhet med Folke Tengeland bidragit till att fördjupa och bredda kunskapen om Västergötlands rika hembygds-kultur”.

Tengelandsstipendiet har delats ut varje år sedan 1981. En kommitté bestående av två styrelseledamöter från förbundsstyrelsen och en representant för familjen Tengeland utser stipendiaten. Prissumman är f n 7 500 kr.

Senare har tiderna förändrats och avkastningen på fonderade pengar har sjunkit sedan fonden bildades.

En insamling till Tengelandsfonden brukar göras vid hembygdsförbundets årsstämmor, men under de två senaste åren har stämmorna genomförts digitalt och det har därför inte gett några insättningar till fonden.

Bankgiro eller swish

Kommittén tar tacksamt emot förslag på stipendiat. Tengelandsfonden har ett eget bankgiro 5760-9018 och swish 123 358 23 68 för minnesgåvor m m. Kontakta gärna vårt kansli för mer upplysningar.

Se våra adresser på sidan 31.

*Jan-Olof Berglund
vice ordförande i VHBF*

Tidsresa till Vallby Sörgården

Välkommen till Vallby Sörgården! Nils Svensson, ordförande i Föreningen Vallby Sörgården, Ingegerd och Thore Wilsson. Foto: Kristina Klingener.

Kulturreseptat Vallby Sörgården, en välbevarad 1800-talsgård och gamla jordbruksmarker, har sommaröppet med trädgårdsfika och aktiviteter från det gamla bondelivet. Vi hässjar hö, lär ut gamla hantverk, visar konst, veteranfordon eller unika saker från gården. Logdans, historisk vandring och skördefest står också på programmet. Guidningar i husens orörda interiörer och gruppbokningar.

Aktuell information: www.hembygd.se/vallby.

Välkommen till sommaren!

*Kristina Klingener
Vallby Sörgården*

Höhässjning sommaren 2021 på Vallby Sörgården! Foto: Kristina Klingener.

Jaegers Tablettfabrik i Timmele

Jaegers tabletter och konfektyrer är det fortfarande många som känner till, men att tillverkningen startade i Timmele är för de flesta obekant. Mycket är höljt i dunkel, men med en del forskarmöda har det gått att få fram en del fakta.

Ursprungsidén till tabletttillverkningen kan med stor sannolikhet tillskrivas Hjalmar Emanuel Jägerström, född i Bollnäs 1894 och son till målarmästaren och möbelhandlaren Axel H Jägerström och hans hustru. Vid vuxen ålder lämnade Hjalmar hemmet och reste runt en del. Han arbetade som kontorist och bodde bl a en tid i Stockholm. År 1925 reste Hjalmar till Amerika och San Francisco, där tidigare hans två systrar bosatt sig. Han tituleras då ”korrespondent” i församlingsboken. Han återkommer till Sverige ett par år in på 1930-talet och sammanträffar då med handelsmannen Per Ludvig Allvin, boende i Timmele. Under sin tid i Amerika har Hjalmar tagit intryck av den där växande marknaden för karameller och tabletter och lyckas intressera Allvin för att starta tillverkning av tabletter, vilket kanske inte var så svårt, då Allvins verksamhet i Timmele gick dåligt vid den här tiden.

Allvin

Per Ludvig Allvin föddes den 1 november 1871 i Lekeryds församling, Jönköpings län. Han gifte sig 1903 med Althea (kallad Tea) född Karlsdotter den 18 februari 1874 i Fryeleds församling, Jönköpings län. Paret

Här en bild på Jaegersfabriken västra sida, tagen före den omtalade utvidgningen av lokaliteterna. Om huset byggdes till och hur det därefter såg ut, är obekant. Järnvägen kan skönjas och bommarna som stängde Lenavägen ses till höger. Byggnaderna till höger om fabriken kan vara uthus och ev. ett bostadshus. Lägga märke till hästekipaget framför fabriksbyggnaden. Fotograf: Okänd.

inflyttade till Timmele från Norra Sandsjö i Jönköpings län i juli 1911 och bosatte sig som hyresgäster i fastigheten Svensbo, beläget nära Lenavägen. Paret blev redan i oktober medlemmar i den nybildade Lena Evangeliska Missionsförening (senare namnbyte till Timmele Missionsförsamling) och makarna Allvin deltog intensivt i verksamheten. Per Ludvig var en av ledargestalterna under sin tid här i Timmele. Han var också missionsföreningens ordförande mellan åren 1925 och 1931. År 1914 fick paret Allvin sitt enda barn, dottern Ruth Kristina Margareta. Hon föddes då makarna tillfälligt var på besök i Göteborg och dottern anges därför vara född i Vasa församling, Göteborg.

Startade mejeri

Ganska omgående efter ankomsten till Timmele, startade Allvin mejeri i källaren i det intilliggande huset Sofiedal (nu Lenavägen 11). Han inköpte mjölk från bönder i närheten, tillverkade smör, ost och andra mjölkprodukter, som han saluförde. År 1915 blev han ägare till fastigheten Hagalund, belägen strax öster om Järnvägsstationen. Här övergick han alltmer till att handla med jordbruksprodukter, som spannmål, potatis och inte minst kalk och handelsgödsel, ditfraktat på järnväg, och som blev alltmer efterfrågat. Det berättas också att han inrättade ett hönshus på sin tomt. Mejeriverksamheten avvecklade han, och 1924 kom Martin Östberg inflyttande med sin familj från Norra Åsarp och fortsatte mejeriverksamheten i en lokal på Lena Heljesgården.

Allvins handelsverksamhet gick allt sämre och det har berättats att hans företag gick i konkurs under 1930-talets första år. Han var dock en kreativ person och lät sig inte nedslås utan startade snart ny verksamhet. Vid den här tiden hade han haft kontakt med den förut nämnde Hjalmar Jägerström och började planera att tillverka tabletter. Det sägs att han började så smått i sitt hönshus, som han renoverade för ändamålet. I en handelskalender framgår att Allvin år 1934 tillsammans med fyra andra personer bildade AB Jaegers Fabrik i Timmele, dock utan Hjalmar Jägerström. Denne hade tyvärr drabbats av psykisk sjukdom och intagits för behandling på Sidsjöns Sjukhus i Sundsvall. Det verkar som att Hjalmar aldrig mer kunde arbeta. 1940 är han skriven på en adress i Hudiksvall tillsammans med sin moder, möbelhandlaränkan Anna Elisabet Jägerström. Här anges han vara ”korrespondent utan anställning”. Att fabriken i Timmele fick namnet Jaegers beror säker-

ligen på kontakterna med Hjalmar Jägerström, kanske tyckte man att namnet lät ”modernt” och passande.

I det nybildade Jaegerbolagets styrelse ingick, förutom handelsmannen P L Allvin, fabrikören Anders Jönsson (1881–1972) och köpmannen Bror Elis Bernhard Lind (1896–1973) och dennes hustru Göta Teresia Lind (1902–1994). Anders Jönsson var född i Sollerö, Kopparbergs län, och kom 1905 till Ulricehamn. Här gifte han sig med Maria Elisabet, född 1879 i Habo, och efter några år etablerade han sig som möbelfabrikant. Han blev änkeman 1969 och Anders Jönsson avled i Ulricehamn 1972.

Elis Lind

Elis Lind förekommer med telefonnummer på fakturorna och man får intrycket av att han bodde i Timmele eller dess närhet. I in- och utflyttningslängderna för Ulricehamn gick det att hitta paret Lind. Den 10 oktober 1934 inflyttade Elis Lind och hans hustru Göta Teresia från Karlstad till villa Vårbacka i Ulricehamn. De bodde där i tre år och utflyttade till Falköping den 21 oktober 1937. Det förefaller som att Elis arbetade aktivt med att sälja Jaegersföretagets produkter och ta emot beställningar. År 1940, efter flytten till Falköping, bor Elis och hans hustru där och då anställda på Jaegerfabriken

Tabletttillverkningen i Timmele bör alltså kommit igång i full skala i den troligen nyuppförda fabrikslokalen i början av år 1934. Där sysselsattes ganska snart ett tiotal anställda. Tabletttillverkningen i Timmele blev kortvarig, då fabriksbyggnaden förstördes av en förödande brand 1937. Det har förekommit olika uppgifter vilket år fabriken brann ner. I boken Timmele genom tiderna anges året 1938 och även 1936 har nämnts i en del skrifter. För att få fram fakta, besökte jag Ulricehamns Tidnings arkiv och bläddrade igenom årgång 1937 och fann där vad jag sökte.

Annonser

I årets början hittar man annonser. *Jaegers tabletter bättre-billigare* och bild på tablettask.

När man kommer fram till utgivningsdagen den 8 maj (sidan 6), finns följande artikel Införd med rubriken:

Goda tider i både Dalum och Timmele

Artikeln behandlar i intervjuform etablerade och livaktiga företag i Dalum och i Timmele, säkerligen skrivna av någon icke namngiven redaktör på tidningen. För Timmeles del berättas att företagsverksamheten är livlig med åkeri, bilverkstad, bryggeri och handel m.m. Ett särskilt intresse ägnas åt Jaegers Tablettfabrik. Man skriver att där produceras dagligen ca 7 000 askar, som går ut på marknaden åt olika håll. Över 1000 kg socker och glykos förvandlas till olika slags tabletter. Det är flinka Timmeleflickor som knådar och packar. Det börjar bli trångt och man har satt igång en ordentlig utvidg-

Anställda på Jaegers tablettfabrik i Timmele. Bilden tagen sensommaren eller tidig höst år 1936. Stående från vänster: Artur Claesson, Yttre Vång Kilagården, Dagmar Persson, Gattugården, Helène Johansson, Gimle, Hillevi Hermansson, Månsagården, Bengt Karlsson, Yttre Vång Prästastommen. Sittande: Elsa Andersson, Annestorp, Ingrid Hallqvist, Annelund, Ruth Allvin, Hagalund och Rut Ahlqvist, Marietal, alla boende i Timmele. Fotograf: Okänd.

ning av lokalerna. Den skall bli klar om ett par månader. Kapaciteten? Fabrikör P L Allvin är en smula hemlighetsfull, men fullt ut det dubbla, säger han.

Jaegerfabriken i aska

Ulricehamns Tidning nummer 61, utgiven den 27 maj 1937 (sid 3): *Jaegerfabriken i Timmele i aska Även det i fabriken inrymda bryggeriet till spillo.*

”En eldsvåda av större omfattning inträffade natten till tisdagen i Timmele. Den på senare tiden mer och mer framåtgående Jaegerfabriken, jämte ett i samma byggnad inrymt bryggeri och på övre våningen bostadslägenhet om tre rum och kök, nedbrunno till grunden.

Elden, som troligen uppkom genom överhettning i någon rökgång, upptäcktes vid 12-tiden på natten av bryggmästaren Arvid Karlsson, som bebodde lägenheten. Elden slog ut från en ventil i fabriken kokeri, och slickade vidare Karlssons fönster. Herr Karlsson väckte då övriga i huset boende, bryggeriägaren Viktor Pettersson och dennes hushållerska Gerda Spjut, chauffören Gustav Eriksson och en tvåårig gosse, vilka i nattdräkterna räddade sig ut ur byggnaden. Timmeles, Blidsbergs och Ulricehamns brandkårer larmades men kunde bara begränsa och rädda intilliggande byggnader.

I dagarna hade just fullbordats en tillbyggnad av fabriken, som på tisdagen skulle tagas i bruk för första gången. Fastigheten, såväl som Jaegerfabriken med tillhörande inventarier och inneliggande lager, äges av AB Jaegerfabriken och är tillfullo försäkrade. Det i den brunna byggnaden inrymda bryggeriet, som innehas av Arvid Pettersson (*felskrivet, skall var Viktor Pettersson*), blev också totalt förstört, men även här torde försäkringarna täcka kostnaderna, men det personliga lösöret var oförsäkrat, vilken innebär en svår förlust.

Fabriken, vilken sysselsatte ett 10-tal arbetare, låg

Ufflyttningslängden för Timmele ger besked om vilka av de anställda som flyttade med till Falköping:

Tyra Östlund, kontorist född 1907, Hagalund	utflyttade till Falköping	4/10 1937	S:t Olofsgat. 15
Erik Ingvar Ivarsson	1914, Bråten	”	4/10 1937 Storgatan 31
Sven Artur Ivarsson	1920, Bråten	”	12/11 1937 ”
Elsa Viktoria Andersson	1914 Annestorp	”	27/12 1937 Dotorpsg. 10
Maj Ingegerd Nylander	1913 Lena miss.hus	”	27/12 1937 ”
Birgit Elisabet Karlsson	1918 Torvås	”	14/11 1938 Storg. 31
Artur Bernt E. Claesson	1917 Vång Kilagården	”	30/11 1938 Kv Fabriken 3

just nu inne med stora order. Sålunda hade orderstocken för juni månad flyttats till fabriken och blev därmed lågornas rov, och förseningar blir nu oundvikliga. Bolagets kontor finns dock i en annan byggnad i närheten och företagets räkenskaper är därmed i gott förvar. De genom branden sysslösa anställda kommer nu att sys-selsättas i uppdröjningsarbetet.

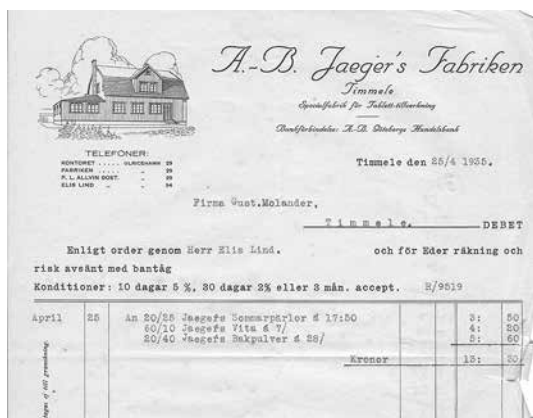
Senare skall, enligt vad en av delägarna meddelat UT, fabriken återuppbyggas men detta torde draga ut på en tid av 4 – 5 månader.”

Så långt Ulricehamns tidning. Man kan härmed konstatera att Jaegerfabriken brann ner natten till tisdagen den 25 maj 1937. Ingen återuppbyggnad av fabriken utan fabrikstomten låg öde i många år. Grundstenarna kunde ses i det långa gräset åtskilliga år senare.

Falköping 1937

Ett erbjudande gavs om en lämplig byggnad i Falköping, och där startade man upp på nytt under hösten 1937. Familjen Allvin flyttade till Falköping i oktober samma år och flera av de anställda följde med och fortsatte arbeta i Jaegerfabriken i Falköping.

Ufflyttningslängden för Timmele ger besked om vilka av de anställda som flyttade med till Falköping:

Ett exempel på de fakturor som skickades ut. Mot-tagare av denna faktura är Gustaf Molander som hade lanthandel i Timmele kyrkby i det hus som tidigare var Gästgivaregård. Huset är nu Hem-bygdsgård och ägs sedan 1977 av Timmele Hem-bygdsförening.

Den omnämnde bryggerimestaren Arvid Karlsson har för mig berättat om den förödande branden. Han hyrde ett av lägenhetsrummen och förlorade allt sitt bo-hag, bl.a. hade han en kamera och en större mängd foton och glasplåtar som brann upp. Den förlusten sörjde han mest, en förlust som inte gick att ersätta. Arvid gifte sig 1940 och kunde då flytta in i den bostad på Lenavägen 11, där Allvin bedrivit sitt mejeri i källarvåningen. Ar-vid arbetade senare bl.a. som bilmekaniker.

Efter flytten till Falköping på Storgatan 31, fortsatte Jaegerfabriken att växa i större och mer ändamålsenliga lokaler och sysselsätter snart ett 25-tal anställda.

P L Allvin fortsätter som VD fram till 1942, då han pensionerar sig och lämnar företaget. Allvin avlider 1957 i Falköping och hustrun Altea 1960. Namnet Jae-gers Tablettfabrik finns kvar långt in på 1960-talet och arbetsstyrkan såväl som sortimentet utökades.

Svagdricka

Det framgår av tidningsartikeln i Ulricehamns Tid-ning att bryggeriet var inrymt i den nedbrunna fabriks-lokalen. Bryggeriet byggdes senare upp strax intill på samma tomt och fortsatte sin verksamhet ända in på 1950-talet. Bryggeriägaren Viktor Pettersson drev verk-samhetan vidare och hade flera anställda. Det tillverka-des svagdricka som såldes i 3- och 5- liters glasflaskor. Jag har själv minnen av när ”dricka-Pettersson” körde omkring med sin gamla lastbil och sålde sina ”drick-akuttingar”. Han hade också med sig ”flaskdricka”, som han sade, som Pomac och andra då populära sorter. Han var dock mest belåten med att sälja den egentillverkade svagdrickan. Bryggerilokalen revs i början av 1960-ta-let. Numera finns på platsen ett större hyreshus med adressen Lenavägen 2 – 4.

Källor till ovanstående artikel:

Kontaktutbyte år 2012 med Mikael Karlsson, Göteborg. (Har kontaktat mig för att insamla uppgifter för en kommande bok om Konfektyrhistoria).

Flera äldre timmelebor med egna minnen från händelserna. Egna forskning.

Timmele i juli 2021
Lennart Engqvist

Textilstaden Alingsås

– Minnen att vårda och berätta av Kristina Wadensten

Alingsås som textilstad har kommit i skymundan av Borås och Sjuhäradsbygden, något som Wadensten vill ändra på i sin skrift. Boken liknar till sitt upplägg den 2015 utgivna Bageristaden – Alingsås bagerier under fyra sekler. Båda skrifterna är utgivna av Fortuna förlag. I båda böckerna finns, förutom författarna, Per-Uno Ström, Eva Ringman och Carina Håkansson med i produktionen. Wadensten är uppvuxen i en textiltradition, vilket genomsyrar boken. Hon har arbetat med textilier en stor del av sitt liv, dels i Alingsås museum, dels i Textilmuseet i Borås. Nu som pensionär har hon gjort slag i saken och presenterat Alingsås som textilstad ur olika aspekter.

Man får följa textilproduktionen i Alingsås från Jonas Alströmers och Alingsås manufakturverks dagar i början av 1720-talet till idag. Boken har en i många stycken etnologisk berättande framtoning i ett kvinnligt underifrånperspektiv. I korta kapitel beskrivs utvecklingen, i flera fall med kopplingar till författarens uppväxt eller vänners beskrivningar av Alingsås.

Linnés västgötaresa 1746

Som sig bör börjar presentationen med en beskrivning av Alingsås manufakturverk. Wadensten har här valt att återge vad samtida källor har att berätta om Jonas Alströmers verk. Här finns beskrivningar av Carl von Linné från hans Västgötaresa 1746, utdrag ur Rothofs Hushållsmagasinet från 1762 och från Anders Berchs tygprovssamling. Andra samtida beskrivningar är hämtade från Anders Tidströms resa i Västergötland och Abraham Abrahamsson Hülpers och Nils Hvalströms beskrivningar av 1700-talets Västergötland. Mot detta kontrasteras en beskrivning av ett kvinnoöde vid manufakturen. En av väverskorna blev med barn och såg ingen annan utväg än att dränka sig i ån. Man får följa det tragiska händelseförloppet hämtat från manufakturrättens protokoll.

Författaren väljer också att ta upp de vetenskapliga diskussionerna om betydelsen av Alingsås manufakturverk. Linnés mycket positiva omdömen i samtiden jämförs med den kritik Strähle framför i sin Alingsås manufakturverk från 1880-talet. Wadensten fullföljer tyvärr inte resonemanget om den vetenskapliga debatten med att visa på liberalen Eli F Heckschers totala fördömande

av Alströmers verksamhet. Inte heller den äreräddning av Alströmer som Per Nyströms forskning ger vad gäller Alingsås manufakturverks betydelse tas upp.

Den andra av de stora textilindustrierna i staden, Alingsås bomullsväveri grundat 1862, lyfts fram både utifrån grundaren Charles Hills frus, Margret Hills, betydelse och genom berättelser av textilarbeterskor och miljöbeskrivningar från fabriken. Här är viktiga ledord buller, långa dagar, dålig lön, arbetsskador och en solidaritet som leder fram till bildandet av fackföreningar och politisk aktivitet. Hilda Lund, framstående inom arbetarrörelsen och med flera kommunala uppdrag, nämns.

Flera textilföretag

Men Alingsås är inte bara Alingsås manufakturverk och Alingsås bomullsväveri. Under 1900-talet fanns ett flertal textilföretag i Alingsås som Eugen Weiss Silfa med sina textiltryck. Weiss kom till Alingsås med sitt företag 1938 på flykt undan Hitlers förföljelser av judar. Han etablerade här en verksamhet, som genom tryckta tyger lever kvar i många alingsåshem, trots att företaget försvann till Irland på 1950-talet. Även Alingsås sidenväveri tillkom i staden under 1930-talet.

Av konfektionsindustrierna behandlar författaren Kabom som startade sin verksamhet i Alingsås redan 1907. Från samma tid är Sveriges Förenade Linnefabriker och den på 1930-talet grundade Drabant. År 1959 etablerade sig Martinette i Alingsås och blev känt genom Alla stjärtars byxor. Från alla dessa företag finns det trevliga berättelser i första eller andra hand som beskriver arbetsförhållanden och tidsandan i en textilstad från sekelskiftet fram till 1980-talet. Av annat slag än de tidigare beskrivna företagen är Lindex, som grundades i Alingsås. Lindex har idag en omfattande verksamhet med försäljning av dam- och barnkläder på många orter runt om i världen.

Av dagens textilverksamhet lyfts två företag med Alingsåskoppling fram: Mariedal Design och Nudie Jeans. Båda företagen har en miljö- och återvinningsprofil.

Boken avslutas med avsnitt om mönsterritare vid Silfa och Alingsås bomullsväveri. Här presenteras bl a Wanja Djanaieff. Författaren ger också en beskrivning av kvinnors förhållande till textilier. Textilslöjd, handarbete, hemsömnad samt sparsamhet och vård av textilier lyfts fram som en viktig del av vår kultur som behöver bevaras. Kristina Wadensten reagerar starkt mot begreppet ”Förspild kvinnokraft” om handarbete och lyfter fram museernas betydelse för bevarande av den kulturskatt som äldre textilier utgör. Alingsås museums grundare Anna Norlander och hennes samlargärning beröms.

Beträffande textilindustrin i Alingsås har det tidigare

Fortsättning på sidan 30

skrivits om såväl Alingsås manufakturverk som Alingsås bomullsväveri. Det finns också två tidigare verk som beskriver större delar av textilstaden. I Alingsås – staden vi bygger, som utgavs till Alingsås 350-årsjubileum 1969 skrev Gunnar Berg om näringslivet i staden, där textilindustrin upptog ett 20-tal sidor. Kjell Georg Johanssons skrift Från textilindustri till beklädnadsindustri. En studie i södra Västergötland med betoning på Alingsås är uppbyggd i två delar: En historisk allmän del som beskriver utvecklingen i Västsverige och en intervjudel som speglar textil- och konfektionsindustrin i Alingsås. Den senare har vissa likheter med Wadenstens skrift men har inte samma kvinnoperspektiv.

Med bokens upplägg och värtaligheten för vårdandet av textiltraditionen fyller Kristina Wadenstens bok en plats i Alingsåslitteraturen om textiltraditionen i staden. Författaren har lyckats med sina föresatser att lyfta fram Alingsås som textilstad, både historiskt och idag.

*Ulf Lycke
Alingsås*

Prenumerera på Västgötabygden

Det kostar **160 kr** för sex nummer av tidningen under ett år. Vid samtidig beställning av 10 prenumerationer (exempelvis till hela styrelsen) är priset 140 kr per prenumeration.

Bankgiro: 378-5383. Swish: 123 214 84 19.

Glöm inte att ange namn och adress.

Kanslist: Eva Mann. Västergötlands Hembygdsförbund, Box 82, 532 21 Skara, tel 0512-105 50.

bostad 070-313 65 60.

E-postadress: kansli@vhbf.se

Kontorstid: torsdagar 9–15.

Med stöd från

HembygdVäst stöds ekonomiskt av Västra Götalandsregionens kulturnämnd. Ett stöd som vi är mycket tacksamma för. Tack vare det stödet kan vi erbjuda våra föreningar en omfattande och kvalitetsmässigt bra verksamhet.

Julpyntat i gammalgården i Björketorps Hbf.

Julpyntat i Rävlanda

Aktiviteterna hos oss har som för alla andra föreningar oftast fått ställas in. Vi har genomfört ett par bygdevandringar och en utomhusgudstjänst, i övrigt har det varit väldigt lugnt. Vi har ägnat oss åt att organisera bland våra föremål, möblera om, tvätta, stryka och städa. Köket håller på att rustas upp för att bli mer arbetsvänligt. Dessutom har en tapper trio besökt alla våra torpplatser och tittat över skyltar.

Sent i höstas fick vi idén att julpynta vår gammalgård extra mycket i år. Många människor både promenerar och kör förbi och ingen blir ju ledsen om det ser mysigt ut. Man kan dessutom kika in genom de små spröjsade fönstren och få en känsla av gammeldags jul. Vi rev hemma bland våra egna (och andras!) julprylar och försökte hitta så gamla föremål vi kunde. Några loppisar besökte vi också. Visst, det blev en del nyare grejer också (bara 25-30 år gamla) men vi fick till den känslan vi var ute efter. Ja, just det, vi hade alldeles nytt pynt också, framförallt batteridrivna ”stearinljus”. En toppenbra lösning för att slippa vara rädd för brand. Till och med jag som varit emot dessa nymodigheter och hävdade att de inte är fina fick ge mig. Det var fint! Jättefint! (Jag har köpt hem till mig också...)

Fem tisdagskvällar bjöd vi in till öppet hus och då var alla välkomna att ta en titt. Inget inträde, ingen servering, bara mysig stämning och många trevliga samtal. Ett coronalagom antal besökare hittade in till oss varje vecka och vi upplevde att de tyckte om det. En liten, krokig, halvtrasig tomt väcker minnen och inbjuder till ordväxling.

Vi håller redan på att leta ”nytt gammalt” till nästa år, för det här vill vi gärna göra om!

*Text och foto: Malin Svanberg Eliasson
Björketorps sockens Hembygdsförening – i Rävlanda*

En liten Mignon i Kinnarumma

Vår hembygdsförening äger ungefär 2 500 föremål. Jag har fått i uppgift att överföra kortregistret till en digital databas i Excel. Detta är en många gånger enahanda och långsam syssla trots min lättmanövrerade ordbehandlare. Men så efter alla ”Ballebostolar”, skålar, lock, burkar, lyktor och strykjärn lyfter jag upp nr 1427 ur kortlådan och får läsa den allra underbaraste beskrivning på ett äldre skrivhjälpmedel:

”Gammal typ av skrivmaskin. Den saknar tangenter och vanliga anslagstyper. I stället finnes en liten platta med alla typer och tecken. Med ett litet tumgrepp kan man reglera en liten järnten och placera på den bokstav man vill skriva. När den är rätt placerad trycker man på en knapp med höger hand och ett litet huvud med alla tecken springer fram och skriver det önskade tecknet på en vals.”

*Isabella Josefsson
Kinnarumma Hembygdsförening*

Ett exempel på MIGNON AEG USG. USA, sent 1800-tal. En liknande maskin – inköpt på lösöresauktion i Sexdrega, hållen av en Herr Nilsson i augusti månad 1988.

Västergötlands Hembygdsförbund och Sveriges Hembygdsförbund samarbetar med Studieförbundet Vuxenskolan vid kurser och konferenser.

Varje enskild hembygdsförening avgör själv vilket studieförbund man vill samarbeta med.

VÄSTGÖTA BYGDEN

Redaktionskommitté

Ann-Britt Boman

Spireavägen 5, 513 35 Fristad, tel 033-26 19 21.
073-943 61 75. E-post: birgitta.fristad@telia.com

Jan-Olof Berglund, Stora Rör, Nolgården 3,
541 96 Varing, tel 070-842 04 53.

E-post: j-o.berglund@telia.com

Bo Björklund, Hövägen 9 C, 446 32 Älvängen,
tel 0730-23 11 50. E-post bo.bjorklund@risveden.com

Tage Brolin, Bäckaskog, Främmestad,

465 97 Nossebro, tel 0512-531 50, 070-32 81 333.

E-post: frammestad@tagebrolin.se

Sven-Åke Mökander, Markgatan 39, 441 51 Alingsås,
tel 070-672 31 56

E-post: svenake.mokander@gmail.com

Ingrid Zackrisson, Kullavägen 59, 519 95 Tostared.

070-496 05 59. E-post: ingridzackrisson59@gmail.com

Monika Moberg Kilefors, ansvarig utgivare, redaktör

tel 070-642 56 70, Norra Bergvägen 16B, 541 32 Skövde.

E-post: redvastgotab@gmail.com

eller blackhornet.monika.moberg@gmail.com

Skribenter, knutna till redaktionen

Hans Menzing, Skara, tel 0511-126 43.

E-post: hans.menzing@telia.com

Leif Brunnegård, Asklanda, tel 0322-66 11 43.

E-post: leif.brunnegard@gmail.com

Förbundsordförande: Lena Gustafsson,

Fötene Östergården 1, 447 91 Vårgårda,
tel 0705-32 64 24.

E-post: lena.sodraharene@gmail.com

Vice förbundsordförande: Jan-Olof Berglund

Förbundssekreterare: Bengt-Göran Ferm

Sälggatan 19, 565 33 Mullsjö, 0702-67 59 75.

E-post: benke.ferm@gmail.com.

Förbunds-kassör: Tommy Kroon.

Timmermansgatan 19, 532 33 Skara, tel 070-591 24 55.

E-post: tommy.kroon@kunskapstradet.se

Kanslist: Eva Mann. Västergötlands Hembygds-

förbund, Box 82, 532 21 Skara, tel 0512-105 50

Besöksadress: Stadsträdgården, 532 31 Skara

bostad 070-313 65 60. E-postadress: kansli@vhbf.se

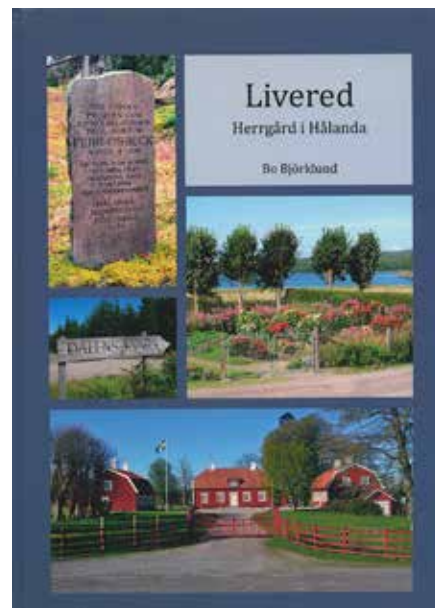
Bankgiro: 378-5383. Swish: 123 214 84 19.

**Har Du en adressförändring, ring till Eva Mann,
tel 0512-105 50. Arbetstid: torsdagar 9-15.**

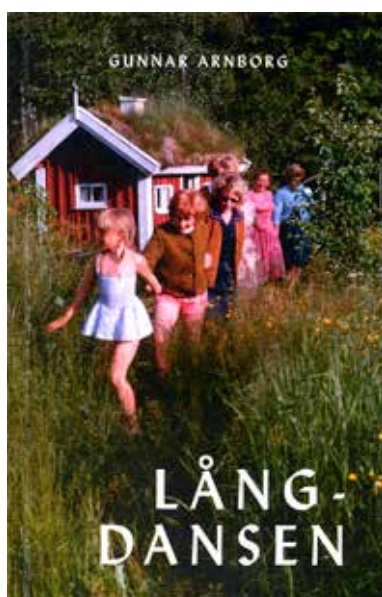
Västergötlands Hembygdsförbund
Box 82
SE-532 21 Skara

Har ni hört, sett eller läst ...

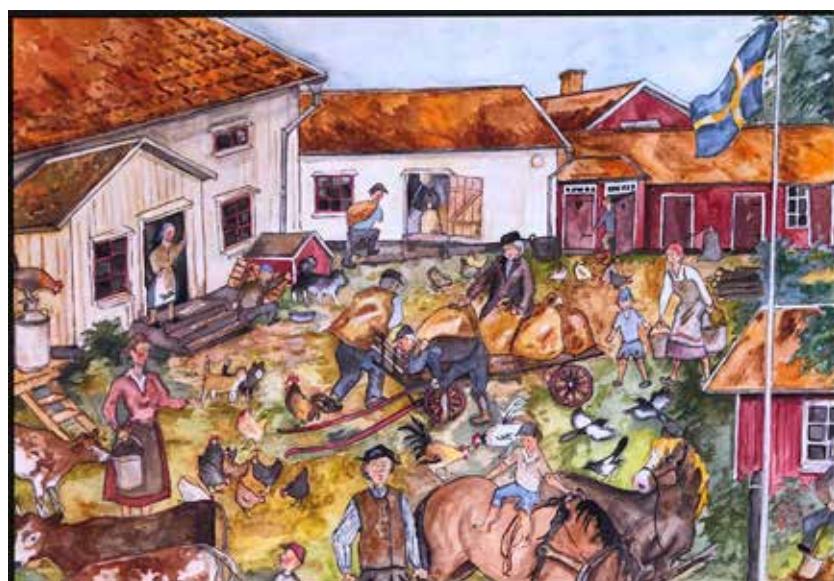

Åsle, Mularps och Tiarps Hembygdsförening. Åsle två upplevelsemuseer. Fjäll-Svenna stuga. Uppförd 1875 och senast bebodd 1958. Föreningen planerar för sitt 100-årsjubileum nästa år. Läs mer om föreningens planer på sidan 21.
Foto: Monika Moberg Kilefors.

Livered – Herrgård i Hålanda.
Författare: Bo Björklund, sid 10.

Långdansen
Författare: G Arnborg, sid 14.

Vårgårda Hembygdsförening årsskrift 2021. Baksidan: Handelsmannen Carl Johan Andersson öppnade 1892 en handelsbod på Kungsgatan 46 i Vårgårda. Där såldes precis allt. Akvarell: Börje Brorson. Vårgårda 2021, sid 23.